

DE WARE ZELFBEPROEVING

DE DRIE STUKKEN VAN HET FORMULIER OM HET HEILIG NACHTMAAL TE HOUDEN,
NADER OVERWOGEN

TWEE PREKEN OVER

HET HEILIG AVONDMAAL VAN ONZE HEERE JEZUS CHRISTUS
GEHOUDEN IN DE JAREN 1850 EN 1871 TE WUPPERTAL-ELBERFELD

ENIGE VRAGEN EN ANTWOORDEN

TOT ONDERZOEK EN OEFENING VAN ZICHZELF
OF BIJ HET DOEN VAN DE BELIJDENIS DES GELOOFS

DOOR

Dr. H. F. KOHLBRUGGE - 1803-1875

IN LEVEN PREDIKANT BIJ DE NEDERLANDS-GEREFORMEERDE GEMEENTE

TE ELBERFELD

Het Nachmaals-Formulier van onze Gereformeerde Kerk is opgesteld met zulk een wijsheid van de Geest, men kan er zodanige kennis van Christus uit scheppen, en het legt zo volledig bloot wat wij van nature zijn, dat het bijkans overbodig schijnt, er iets aan toe te voegen. Aangezien wij intussen bij ondervinding weten, hoe de mens aan alles gewoon raakt en van zichzelf dood en doof blijft voor de dierbaarste waarheid, zal het aan ware gelovigen welkom wezen, de betekenis en bedoeling van een gedeelte van dit Formulier nader verklaard en opgehelderd te zien. Het is bovendien voor menigeen, die zonder waarachtige beproeving van zichzelf aan de Dis van de Heere gaat, nuttig en nodig, dat hem de waan ontnomen wordt alsof de Tafel van de Heere voor hém bereid was en alsof de Gastheer hem niet bestraffen zal, wanneer hij onwaardig met de oprechte gasten gaat ook aanzitten en zich toeëigent wat hem niet toekomt. Overigens worde de uiteenzetting welke hier volgt, niet zo verstaan, alsof zij alleen diende tot het waardig houden van het Heilig Nachmaal. Ze dient tevens tot een waarachtige beproeving van onszelf voor elke dag en voor het gehele leven.

Ons Formulier dan leert ons, wat ons vóór alle dingen van node is, opdat wij tot onze troost het Nachmaal van de Heere mogen houden. Het zegt ons:

“Eerstelijk, dat wij ons tevoren recht beproeven.

Ten andere, dat wij het tot dat einde richten, waartoe het de Heere Christus verordend en ingesteld heeft, namelijk tot Zijn gedachtenis.”

Daar wij dan het Nachmaal van de Heere tot onze troost wensen te houden, hebben wij ons allereerst te beproeven, dat is, voor de Heere te onderzoeken of de drie volgende vereisten in ons zijn: ***droefheid naar God, het waarachtig, zaligmakend geloof in Jezus Christus, en de heiligmaking van de Geest.***

Daar nu deze drie vereisten of ‘drie stukken’ het ware Gereformeerde geloof, dat is, de volkomen leer van de zaligheid bevatten, en wij ons niet enkel als wij aan des Heeren Nachmaal gaan, maar gedurig te beproeven hebben, om voor onszelf van deze drie stukken verzekerd te wezen, - als wij althans begeren zalig en Godzalig te leven en in de waarachtige troost te sterven, - zo beantwoorden wij, opdat een ieder zichzelf beproeve, de volgende drie vragen:

1. Hoe is het gesteld met hem, die bedroefd is naar de wereld, en hoe met hem, die bedroefd is naar God?
2. Hoe is het schijn geloof werkzaam, en hoe het zaligmakend geloof?
3. Hoe onderkent men voor zichzelf de heiligmaking van de Geest van de vleeselijke heiligmaking?

1. Hoe is het gesteld met hem, die bedroefd is naar de wereld, en hoe met hem, die bedroefd is naar God?

In ons Formulier lezen wij aldus: *“Ten eerste bedenke een iegelijk bij zichzelf zijn zonden en vervloeking, opdat hij zichzelf mishage en zich voor God verootmoedige: aangezien de toorn Gods tegen de zonde zó groot is, dat Hij die (eer Hij dezelve ongestraft liet blijven) aan zijn lieven Zoon Jezus Christus met de bittere en smadelijken dood des kruises gestraft heeft.”*

Een ieder heeft dit dus te bedenken, een iegelijk, die tot de Tafel van de Heere nadert, een iegelijk voor zichzelf, wie hij ook zijn moge: de roemende, de vertrouwende, de verzekerde, de dankbare, de geruste en tevredene zowel als ieder andere. Een ieder zie niet op anderen, maar op zichzelf; bij zichzelf bedenke hij het. De nodiging tot deze maaltijd geschiedt tot allen, die slecht zijn, dat is, die eenvoudig, argeloos zijn, tot hen, die vanwege hun zonden en vervloeking niet weten, waar zij anders heen moeten. De nodiging luidt immers aldus: *“Wie is slecht? Hij kere zich herwaarts! tot de verstandeloze zegt zij: Komt, eet van Mijn brood en drinkt van de wijn die Ik gemengd heb.”* (Spr. 9: 4 vv.). Dat is de stem van Christus, de Opperste Wijsheid. Daarom beproeve dan allereerst een ieder zichzelf, of hij zich zo bevindt, of hij dus,

zonder “vonden te zoeken”, - recht en slecht, zonder veinzerij, hoogheid des harten en van ogen, - zonder zich iets aan te matigen, nadert. Zó zal een ieder toetreden, die zijn zonde en vervloeking bedenkt, een ieder die Gods toorn tegen de zonde overweegt en juist daarom met zielshonger en zielsdorst aangaat, het oog in alle eenvoud alleen gericht op de eeuwiggeldende losprijs, die de Heere Jezus heeft gebracht, alleen gericht op zijn grote liefde, waarin Hij onze vervloeking op Zich heeft genomen, en waarin Hij de straf, die ons de vrede aanbrengt, voor ons Zijn uitverkorenen, heeft gedragen.

Als nu iemand bedroefd is naar de wereld, dan denkt hij zó: “O zeker, ik betreur mijn zonden.” Intussen wil hij niet weten, dat hij slechts treurt, omdat hij de roem niet meer heeft, dat hij iets is, en omdat hij niet heeft verkregen, wat hij zich voorspelde van deze wereld. Hij zegt, ‘dat hij grote strijd heeft en gehad heeft, ook grote angst.’

Maar het was strijd tussen betere overtuiging en eigen lust, en dat is het nog. En de angst ligt in het doen tegen beter weten in. Dan is er een herhaald belijden van zonde en schuld, en men spreekt er over, hoe menigmaal men over zijn zonden berouw heeft. Maar er is volstrekt geen wil om anders te handelen, dan men doet, zolang men niet van de wereld heeft, wat men in eigenliefde en in hovaardij des vleses voor zichzelf begeert. Zulk een wil aan het Nachtmal gaan, in de mening, dat dit hem helpen zal, evenals hij gewoon is er van te spreken, dat hij zich alleen aan de genade houden wil. Maar dat alles geschiedt toch enkel, om eigen zin en wil door te zetten en het geweten te paaien, of de pijn, die men gevoelt te stillen. Men wil zich aan de middelen houden, om er met behoud van zijn zonde, toch door te komen en vrij uit te gaan. Men is dan ook telkens spoedig gereed met belijdenis van zijn zonden en schuld. Men wil graag, dat de oprechten er maar goed op inslaan, alles ontdekken en berispen wat verkeerd is gedaan, en voorhouden, wat enig en alleen goed en waarachtig is. Maar nooit is er het voornemen van harte, zich van zijn ondeugd voor God te bekeren, al bekeert men zich tussenbeide eenmaal en andermaal. Het “Ik” blijft de bovenhand houden; daarom is die treurigheid als een morgenwolk. Men is spoedig weer getroost en gerustgesteld, als men maar zijn zin en wil heeft, of uitzicht heeft, die op een andere wijze te krijgen. Zo iemand zal daarom heden zijn vervloeking bedenken, en morgen is hij weer in de wereld en kan het daar weer vinden. De gang van zijn leven is als die van Saul en Achab, - en tot onderzoek van zichzelf verwijs ik hier naar 1 Sam. 24: 17, 18, 21 en 1 Kon. 21: 27. Het is zeker, dat ook Ezau met veel tranen en in grote angst zijn vader zocht te bewegen, dat het hem mocht berouwen, Jacob te hebben gezegend; maar het hielp hem niet veel. En of zij, die naar de wereld bedroefd zijn, nu en dan God met veel tranen en met grote angst willen bewegen, dat Hij ze voor goed verklaart, het baat hun niet, omdat zij aanbiedingen doen, die zij toch niet voornemens zijn te houden, daar zij nooit zichzelf, hun lust en de wereld willen verloochenen en enkel daarom Gods zegen willen hebben, om dan tevens te wandelen naar het goeddunken van hun eigen verdorven hart en naar hun verkeerden zin. Zo is er dan wel droefheid en menigmaal meer geweent en tranen dan bij de oprechten, maar het komt nooit tot een verbroken hart. Men neemt zich de besnijdenis van de harten en wel voor, en wil er alles voor doen, maar trekt telkens weer terug, en het hart wordt niet besneden.

Wanneer er dus staat, *dat een ieder heeft te bedenken zijn zonde en vervloeking*, is het volstrekt niet hetzelfde, hoe dat plaats heeft, welke de oorzaak van de droefheid is, en hoe de ziel daaronder gesteld is. Immers kan iemand, die uit bijredenen en bijoogmerken zich bij de echte waarheid houdt, om een aards ledig-zijn aan te vullen, wel treurig zijn, als hij ziet, dat hij in geen enkel opzicht krijgt wat hij beoogt. De droefheid kan ook ontstaan uit het lichaamsgestel, uit maag en zenuwen, uit een donker voorgevoel, uit vrees voor straf en voor de hel. Ook is het mogelijk, dat iemand het op een treuren zet, omdat hij menigmaal bij de ware Godzaligen zulk een diepe droefheid, algehele verslagenheid en verbrijzeling waarneemt; dan zoekt hij die in alles na te bootsen, in de mening, dat hij zó verkrijgen zal, wat hij denkt dat goed is in de ogen van God. Er zijn er, die bedroefd zijn en groot misbaar maken, omdat hun zonde en hun schandelijk doen, dat zij onder een manteltje van vroomheid en heiligheid bedekt hebben, voor de mensen openbaar is geworden, terwijl weer andere zich treurende aanstellen, omdat zij bang zijn, dat hun verborgen doen en

laten openbaar zal worden; of zij hebben een grote misdaad begaan en willen die dáárook bedekke en zich daarover treurig aanstellen. Zo is het ook wel het geval hij hen, die zich willens en wetens in het verderf hebben gestort, en nu geen middel of uitkomst meer zien om zich te herstellen.

Ziedaar, allerlei droefheid naar de wereld, welke daaruit ontstaat, dat men het bij en in de wereld niet vinden kan, en het nochtans bij de wereld zoekt. En nu wil men zulk een droefheid voor droefheid naar God laten doorgaan. Er wordt dan zeker veel van zonden gesproken, men bedient zichzelf van de sterkste uitdrukkingen over zijn vloekwaardigheid, maar het is alleen, omdat het geweten in de weg zit, dat men de wereld niet meer zo ongestoord genieten kan, zonder dat men zich van mensen iets behoeft aan te trekken. En niet zelden meent men van zijn droefheid verlost te zullen worden door troost te zoeken in de middelen, die alleen verordend zijn voor wie bedroefd is naar God.

Ook zijn er, die in het geheel geen droefheid over hun zonden hebben, die hun zonde en vervloeking volstrekt niet bedenken, dan zo wat oppervlakkig, en die, hoewel zij vermaand worden, zich niet toe te eigen wat Christus alleen voor zijn gelovigen bestemd heeft, en ook vermaand worden, zich van de Tafel van de Heere te onthouden, zolang zij zó voortleven, er telkens wat op vinden om hun zonden en hun verkeerde aard te vergoelijken, en zich met hun onboetvaardig hart achter de verslagene van hart en de gelovigen te verschuilen. Deze zou ik aanraden te bedenken, dat er geschreven staat: “Daarom zullen de goddelozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering van de rechtvaardige. Want de Heere kent de weg van de rechtvaardige, maar de weg van de goddelozen zal vergaan.” (Psalm 1). Het ergste van alles is, dat een ieder die zó is, zich dit alles, wat ik gezegd heb, niet zo erg aantrekt, bij zichzelf zegt: “daarvoor beware mij God, dat ik zo en dan zou zijn”, en er zich achter verbergt, dat hij het toch goed bedoelt. Als het er een mens om te doen is, het geweten te sussen, dan rechtvaardigt hij zichzelf en komt zijn droefheid weer spoedig te boven. Is het een zaak van het hart, dan veroordeelt hij zichzelf, en niemand kan hem troosten, dan God alleen.

Daarentegen is een ieder, dit zijn zonde en zijn vervloeking in waarheid bedenkt, *die dus naar God bedroefd is*, over de zonde bedroefd, omdat zij zónde is. Niet daarom is hij over de zonde bedroefd, omdat zij hem verhindert te krijgen, wat hij van de wereld verwacht, ook niet omdat hij soms denkt: “als ik ze aan de hand houd, kan ik niet in Gods gunst krijgen en doen, wat ik graag had en deed”; nee, maar hij is over de zonde bedroefd, omdat zij een vergrijp, een misdaad is tegen de Heere, de allerhoogste God, Die alleen waardig is gevreesd en gediend te worden. Wie naar God bedroefd is, blijft niet bij de begane zonden staan, maar het doet hem van harte leed, dat hij tegen de Heere gezondigd, zijn heilige Geboden overtreden heeft en de duivel of de wereld oorzaak heeft gegeven, dat de heilige Naam van de Heere om zijnentwil gelasterd, en er dus een kwaad gerucht verbreid wordt van de goede weg en van het goede land, dat de Heere aan Zijn volk tot een erfenis beloofd heeft. Verbrijzeld en geheel verslagen ligt hij daar in de heilige tegenwoordigheid Gods en gevoelt Gods gramschap en zijn rechtmatige toorn in zijn gehele gebeente. O, hoe diep buigt de zonde zijn ziel terneer! Welk een waarachtige schaamte, welke bekommring en verlegenheid is daar in de ziel! Ja, waarlijk, de droefheid is bij des Heeren volk een zaak van het hart; dit maakt de oprechte zo bedroefd, dat hij tegen zijn God, tegen de hoge, goedertieren en heilige God gezondigd heeft. Dat hij op Zijn heilig Woord niet heeft gelet en aan Zijn getrouwe stem en goede bevelen ongehoorzaam is geweest. Hij wil de straf wel dragen, als de Heere hem maar genadig, maar met hem verzoend mocht willen wezen. In oprechtheid veroordeelt hij zichzelf, niet om zijn “Ik” te behouden, maar opdat Gods Wet ongeschonden blijve; daarom verwerpt hij zichzelf voor Gods gerechtigheid en erkent, *dat God rechtvaardig is*. De oprechte matigt zich geen genade aan, hij begeert ook geen genade uit eigenliefde, geen genade, om tóch daarbij in de zonde te blijven, geen genade ten koste van Gods Wet, van zijn deugden en volmaaktheden. Nee, de bedroefde naar God zal zelfs geen troost kunnen aannemen, tenzij hij al deugden en volmaaktheden van de Heere ongekrenkt bewaard en tegenover zijn zonde en vervloeking in het licht van de Geest zelf verheerlijkt ziet. Hij kan niet daarnaar

vragen, wat er van hém wordt, maar slechts daarnaar, wat er wordt van Gods eer en Naam.

Ook is het niet zozeer een bepaalde daad, waarover hij zich beschuldigt; nee, maar elke bijzondere overtreding is hem aanleiding om zichzelf, zoals hij is, voor God vanwege zijn ongehoorzaamheid te veroordelen. Zo dringt hij door tot zijn algehele verdorvenheid, schandelijke rebellie en volslagen onmacht om iets weer te kunnen goedmaken, en komt tot de belijdenis van de harten en, *dat hij met gedachten, woorden en werken al geboden Gods, niet één uitgenomen, overtreden en geen derzelve ooit gehouden heeft, ook dat hij vanwege zijn inwendige verdorvenheid geen daarvan houden kan, maar veeleer nog steeds tot al boosheid geneigd is.* Terwijl de treurige naar de wereld altijd half goed wil zijn, en meestal halve troost heeft, is de bedroefde naar God geheel een zondaar, diep bekommerd, verlegen, verslagen. Het is bij hem een en al ellende, van de jeugd af, en in deze ellende is het alleen God, Die hem troosten kan, en hem ook slechts met God troosten kan, en met niets anders.

Dit is dus het kenteken, of iemand naar God bedroefd is: *om God is het hem te doen, en hij stelt zijn hoogste goed en gelukzaligheid alleen in God.* Dan ligt de droefheid u diep in het hart tot vertering menigmaal des vleses. Dan gaat hij zuchtende en verlangende naar de levende God met een dorst in de ziel, als een gejaagd hert, dat schreeuwt naar de water stromen, - ja, zó schreeuwt uw ziel alsdan tot God. Waar de droefheid naar God is, daar is van die droefheid geen vertoon voor de mensen, daar is een bedroefde geest als het ware een vanzelfsheid; daar is haat tegen de zonde als zonde; daar zijn beenderen, die de Heere verbrijzeld heeft, - en wel zó, dat Hij vreugde en blijdschap doet horen, opdat ze zich verheugen. (Psalm 51 vers 10). Daar wordt de droefheid niet tot een grond gemaakt om zich te troosten. Wie naar God bedroefd is, denkt niet aan zijn droefheid, maar aan God. Zijn hart is er op uit om zo te zijn, als de Heere hem hebben wil. Hij wil vrijgemaakt wezen van de zonde, van de kwade consciëntie en van de dode werken, om te dienen de levende God. Op de bodem zijns hart en ligt er dus: *waarachtige vreze Gods, ware verbrijzeling, ongehuichelde eerbied en diepe schaamte.*

Wie naar de wereld bedroefd is, wil genade én zonde; al wie naar God bedroefd is, wil volstrekt genade, niets dan genade, vrije genade en verlossing van zonde, kwijschelding van schuld op grond van eeuwig recht. De eerste laat zich gemakkelijk door mensen troosten; met de ander heeft God Zelf moeite, om hem getroost te krijgen. De eerste trekt zich terug als het op vrije genade aankomt, als het er om gaat, zichzelf met alle zonden, de wet met haar werken los te laten. De ander blinkt het aangezicht te midden van de droefheid door de tranen heen, als er maar één straal gezien wordt van de genade van Jezus Christus, van de gewilligheid van de Borg, om ook voor zijn ziel in te staan met zijn borggerechtigheid, en ook zijn ziel te zuiveren en te heiligen met Zijn bloed en Zijn Geest. De een vindt droefheid en maakt veel ophef met zijn tranen, hij is bedroefd en weet ook wel waarom. De andere is bedroefd, omdat hij niet bedroefd is, hij klaagt over het stenen hart en *dat de ogen niet leken wil en het hart niet breken wil.* Hij weet juist niet, dat hij bedroefd is, verwerpt zijn tranen, weet menigmaal zelf niet waarom de ziel zo diep bedroefd is; alleen dit weet hij, dat hij de Heere mist en die wenende achterna gaat.

De droefheid van de een duurt niet lang; die van de ander rust blijvende op de grond van de harten en en gaat over in een bestendige verootmoediging voor de Heere, en hoe meer licht van genade, hoe meer dorst naar genade, en hoe meer vervuld met genade, des te meer is hij vervuld met verootmoediging en met hoop op genade, zelfs in hooploosheid. De een laat los, als hij de vervloeking verneemt. De ander buigt zich onder de vervloeking, erkent, dat hij ze waardig is, maar laat nooit los. De een verheft zichzelf bij gestolen troost, de ander verheft de Heere alleen, en grijpt naar een kruimpje dat van de Tafel van de Heere valt. Bij de droefheid naar God is de grondtoon: "Als ik U maar heb" (Psalm 73: 25, naar Luther). Zo is dan de droefheid van de eerste veroorzaakt door het gemis van werelds genot, terwijl die van de laatste wordt geboren uit liefde tot de heiligheid van Gods en uit het missen van deze liefde.

2. Wij gaan nu over tot de beantwoording van de tweede vraag: ***"Hoe is het schijngehoof werkzaam en***

hoe het zaligmakende?”

“Ten andere”, zegt ons Formulier verder, “onderzoeken een iegelijk zijn hart of hij ook deze gewisse belofte Gods gelooft, dat hem al zijn zonden alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus vergeven zijn. En de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijn eigen toegerekend en geschonken zij. Ja, zo volkomen, alsof hij zelf in eigen persoon voor al zijn zonden betaald en al gerechtigheid volbracht had.”

Wat hier het Formulier zegt, stemt volkomen overeen met Vraag en Antwoord 56, 59, 60 en 61 van de Heidelbergse Catechismus. Met het hart geloven wij en met de mond belijden wij: ‘In Christus ben ik voor God rechtvaardig en een erfgenaam van het eeuwig leven. Wel beschuldigt mijn consciëntie mij, dat ik tegen al geboden Gods zwaar gezondigd en geen derzelve gehouden heb, ja, dat ik nog steeds tot al boosheid geneigd ben; echter en nochtans geloof ik en kan wegens mijn grote nood niet anders dan geloven, dat God nochtans, zonder enige van mijn verdiensten, uit louter genade mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals had ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als had ik al gehoorzaamheid volbracht, die God in Zijn Wet van mij eist, en die Christus voor mij volbracht heeft. Dat neem ik arme zondaar met een hartelijk vertrouwen op Gods belofte aan; een andere grond heb ik niet en wil ik ook niet. Deze grond alleen houdt stand tot in eeuwigheid. Aan al mijn zonden, ja, de mijne, zo groot, zo zwaar, zo afschuwelijk en gruwelijk, alle zonder onderscheid, geen enkele uitgezonderd, en bovendien aan mijn gehele zondige aard, waarmee ik mijn leven lang zal te strijden hebben, - want waar is een reine uit de onreine? - zal God nimmermeer gedenken; zo zal Hij doen, enkel en alleen om de genoegdoening van Christus. En het is niet om mijn geloof, niet om iets waardigs van mijn kant, het is niet om al mijn werken, hetzij zij goed of boos zijn, maar het is alléén uit genade, het is Zijn vrije gunst, dat God mij de gerechtigheid van Christus schenkt, opdat ik nimmermeer in het gericht Gods kome. Die genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus is alleen mijn gerechtigheid voor God. God Zelf is het, Die uit loutere barmhartigheid, door zijn Heilige Geest, op grond van Zijn Woord en belofte, waarin Hij aan de in zichzelf verloren zondaar zijn Christus belooft en voorhoudt, mij getrokken heeft en trekt met almachtige liefde en onweerstaanbare genade en Vaderlijke goedheid, mij het “mijn” leert zeggen, zodat ik, ofschoon bevende en sidderende, met ziel blijdschap Christus en zijn heilverdiensten in mij ontvang, aanneem, en mij toegeëigend vind, en Hem belijdende mij toe-eigen.’

Zo is het met het zaligmakende geloof gesteld. Als ware gelovigen, geloven wij dus, dat onze gelukzaligheid, naar luid ook van Artikel 23 van de Geloofsbelijdenis van onze Kerk, gelegen is, *in de vergeving van ons zonden, om Jezus Christus’ wil, en dat daarin ons rechtvaardig-zijn voor God begrepen is*. Dit fundament houden wij onwrikbaar vast, terwijl wij Gode alléén de eer geven, onszelf vernederen en van onszelf belijden, dat wij zijn, die wij zijn; zonder onszelf iets ten opzichte van onze personen of van onze verdiensten aan te matigen, steunen en rusten wij op gehoorzaamheid van de gekruiste Christus alleen, welke de onze is. Die is genoegzaam om al onze ongerechtigheden te bedekken en ons vrijmoedigheid te geven om tot God te naderen, daar zij de consciëntie vrijmaakt van vrees, angst en verschrikking.

Het is een zwaar stuk, van harte te geloven, dat God zonden vergeeft, het te geloven met toepassing op zichzelf, en het met goede consciëntie voor God te weten: *ook mijn zonden*; - het is een zwaar stuk, om te geloven, dat God alle zonden vergeeft, en het allerzwaarste; dat God zonden vergeeft alléén om het lijden en sterven van Jezus Christus, en dus op die enige grond te blijven rusten, op dat éne punt altijd de ogen gericht. Het hart is gestadig er omheen en erbij langs. Kinderen en volwassenen zullen telkens weer opnieuw op de vraag: ‘Hoe komt u in de hemel?’ van nature het antwoord geven: “Als ik vroom en braaf ben, als ik mij bekeer, als ik gehoorzaam ben, als ik berouw heb over mijn zonden”, al hebben zij kort tevoren gehoord, wat de grond is, namelijk *het Lam Gods*; als men daarop zijn zonden legt en zich in geloof wast in Zijn bloed en in dat reine water, waar God van spreekt. Weldra komen de bijkomstige gronden weer boven, en is de enige grond weer uit het geheugen.

Het zaligmakende geloof bevat in zich boete en bekering, een waar berouw, een ongekunsteld bedenken

van zijn zonden, van zijn vloek- en doemwaardigheid. Zeker, men gevoelt daar zijn dood, en er ligt diep in het hart een sidderen en beven voor de hoge Majesteit Gods, en uit het diepst van een verslagen hart en van een verbrijzeld gemoed komt daar de bede op: "O Heere, straf mij niet in Uw toorn en kastijd mij niet in Uw grimmigheid!" Dan voelt de gelovige de pijlen van Gods gericht in zijn boezem, en het wordt tot een behoefte van de ziel, dat God genoegdoening krijgt vanwege de schuld van de zonde, dat er recht geschiedt vanwege de misdaad en overtreding, en dat aan de Wet voldaan wordt. Maar zie, het ware geloof weet Gode niets te brengen tot genoegdoening; immers wat gebracht wordt, moet eeuwig geldende waarde hebben.

In die nood wordt voor het oog van het ware geloof onthuld de genoegdoening, die Gode door Christus gebracht is, de gerechtigheid, die alleen voor God geldt, door Christus teweeggebracht, de levendmakende en heiligende Geest, door Hem verworven. Christus wordt geopenbaard als Die de straf draagt, en de schuld uitdelgt, als *Die zonde gemaakt is* tegen de zonde, en vloek tegen de vloek, als de dood van de dood. Hij wordt openbaar als de verzoening van de eeuwige toorn Gods over de zonde. Het ware geloof is er dadelijk op uit, deze genoegdoening voor zich te vinden, deze gerechtigheid en heiligheid van Christus voor zich te hebben. Het valt voor God in de schuld, bekent de eeuwige dood verdiend te hebben, en vindt en krijgt, en neemt met beide handen aan en ontvangt met de armen des harten het eeuwige Leven, de Borg, met alles, wat Hij voor een dood en doemschuldige is en blijft.

Het schijn geloof echter (van het goddeloze ongelooft dat geen verzoening door voldoening meer wil en in zijn eigenwaan al geopenbaarde waarheid verloochent, spreken wij hier niet) beeft niet voor het woord: "Zonder geloof is het onmogelijk, Gode te behagen." Het siddert niet, als het vemeemt: "Onderzoekt uzelf, of Christus in u is, beproeft uzelf." Al de bovengenoemde waarheden houdt het voor dierbaar, en het zou heel vreemd opzien, als men zei, dat het deze waarheden aanneemt zonder toepassing op zichzelf. Immers, men gelooft ze. - Waartoe? Om er zich kussens van te maken onder de okselen, terwijl men op de krukken van zijn ongerechtigheid voortsukkelt, in plaats van tot de Heere Jezus te gaan om genezing van zijn lamme voeten. Men gelooft ze, maar het is slechts een 'weten', in kennis en opgeblazenheid. Men kan gemakkelijk geloven en al maar door geloven, en er veel over spreken, hoe liefelijk en beminnelijk de Heere Jezus is, maar is het ook zaak van het hart? Daarom, omdat het dat niet is, is er geen behoefte aan verlossing van alle zonden, aan vrijmaking van alle banden. Niet het geringste geeft men er voor prijs; geen verloochening van zichzelf; van het loslaten van de geringste lust weet men niet. Het "Ik" houdt men vast, met alles wat aan dat "Ik" kleeft. Men gelooft aan de hemel, om op aarde zijn paradijs te houden. Voor de hemel en op het stuk van de zaligheid van de ziel is men spoedig met het geloof klaar, op het stuk van het aardse gelooft men niets. Men wacht er zich wel voor, alles te verkopen, om "de Parel van grote waarde" te bezitten, men denkt er niet aan, alles over te geven om de akker in eigendom te hebben, waarin die Schat verborgen ligt. Door veel te horen en te overdenken van de dingen van de hemel, heeft het schijn geloof zich gewend, het daarvoor te houden, dat het die dingen nu ook voor zichzelf heeft. Het is er mee als met iemand, die dagelijks met veel geld omgaat, waarvan hem niets toekomt. Als in een lusthof verlustigt het zich daarom menigmaal in de dingen van het eeuwig leven, ja, het zou er de dood voor kunnen ondergaan, zo het meent, zó liefelijk schijnen zij. Maar dat alles is geen zaak van het harten. Het rechte, het in de Heilige Geest zich toeëigenen, het met het hart er op staan en er op blijven staan, dat men Christus door het geloof aangenomen heeft, en dat Hij door het geloof in het hart woont, leeft en werkt, - dat wordt juist gemist. Er is telkens rechtvaardiging van zichzelf, men spreekt zichzelf vrij en blijft zitten op de zandgrond van zijn altijd oproerige eigengerechtigheid. Het hart gaat niet uit tot God en de Heere Jezus, niet uit naar genoegdoening, naar hetgeen eeuwig recht voor God is en alleen als gerechtigheid voor Hem geldt. Het hart gaat niet uit tot Christus als de enige Leraar en Profeet, en heeft Hem niet dagelijks en voortdurend nodig als de enige Middelaar, Hogepriester en Borg, evenmin blijkt er iets van een zoeken van genezing van Zijn zielsziekten en gebreken in Zijn wonden. "Mijn zoon, geef Mij uw hart en laat uw

ogen Mijn wegen bewaren”, spreekt de Heere. Maar de schijngeleovige zal nooit bij de Heere aanhouden, opdat Christus door het geloof in het hart wonen moge. Zonder enig voorbehoud zal hij zich nooit aan de Heere overgeven. Hij staat er niet naar, hand en hart aan de Heere te geven en zich voor tijd en eeuwigheid, uit vrije keus, met Christus te verloven.

Zo is de schijngeleovige thuis in alle dingen, die God aangaan, maar een vreemdeling in zijn eigen hart. Het schijngeleof gelooft zonder God de Heilige Geest. Het is een geloof, zoals dat van de Egyptenaren. Als Israël door de Rode Zee kon gaan, - waarom, zo dachten zij, zouden wij het niet evengoed en nog beter kunnen? Blijdschap moge het schijngeleof over de Goddelijke waarheden hebben, maar het is blijdschap in de beschouwing, geen blijdschap te midden van verslagenheid. Het schijngeleof weet ook van geen bestrijding, het weet niets van de goede, noch van bange strijd om het geloof te behouden, het kan geloven als het wil, en staat zo vast in eigen dunk, dat het nooit met zichzelf verlegen raakt. Zulk een denkt, dat het in alles goed met hem staat, omdat hij gelooft, en hij zou het voor zonde houden, zichzelf te beproeven. De schijngeleovige ziet op de goederen, en niet op God de Heere; op de beloften vooral voor dit leven, en gelooft, om die goederen te verkrijgen, maar hij onderzoekt niet, welke en hoedanige die zijn, aan wie die beloften werkelijk toekomen en bij wie ze waargemaakt worden. Wordt het schijngeleof aan zichzelf ontdekt en bestraft, dan ergert het zich, wil God en mensen met offeranden en gaven bedriegen, of lastert en wreekt zich, verpantstert zich in schijnheiligheid, komt nog terecht bij de toveres te Endor, en eindigt met wanhoop, of het gaat op gewone wijze in de wereld onder. De vogelen des hemels komen en eten het op, of het verdort omdat het geen wortel heeft, of het verstikt onder de doornen.

Welk een onderscheid tussen dit geloof en het zaligmakend geloof! Welk een wegzinken is daar voor des Heeren woord! Welk een diepe eerbied voor de dingen Gods! Welk een verootmoediging gedurig, aanklacht en verwerping van zichzelf, en welk een ontzag voor al wat heilig is! Men verheugt zich met beven. Men gaat gedurig uit tot de Heere om genade, neemt bestendig toevlucht tot het bloed van verzoening. Van verre staat het zaligmakend geloof, men slaat zich op de borst, en spreekt smekende, uit een waarachtig hart: *“O God, wees mij zondaar genadig!”* Aan genade heeft het genoeg, met minder kan het niet toe. Het gelooft, en zegt echter onder tranen: *“Kom mijn ongeloof te hulp!”* Het strijdt een harde strijd, om voor zichzelf verzekerd te zijn en te blijven van de gewisse beloften Gods. Hierin heeft het vrede en blijdschap, dat al die beloften *Ja, en amen zijn in Christus Jezus, de Heere*. Het geeft een kamp, al laat het ook schijnbaar alles los. Het is verbonden met hoop en liefde, en zo blijft er altijd een worsteling van hart totdat het vertrouwen weer herleeft, de hoop weer door kristalheldere vensters ziet, en de liefde zich op saffieren grondvest vindt!

Weliswaar, hoe stormt het vaak in het hart en hoe dikwijls is er een “ja, maar”, en juist bij de gewisheid, hoe de zaak bij God ligt, welk een strijd om er weer in te dringen, om met zekerheid voor zichzelf, door de troost van de Heilige Geest te kunnen zeggen: *“Ja, ook voor mij, ook voor mij zal de Heere het voleindigen; ook mijn zonden heeft Hij alle genadig vergeven!”* Onmiddellijk is het dan weer blootgesteld aan de bestrijding, en opnieuw dringt zich de vraag naar voren: *‘O, is het ook voor u waar? Zou de Heere waarlijk ook aan al mijn zonden niet meer gedenken?’*

Wie verstaat dat lachen, zoals Sara lachte: Ja, indien dat waar mocht wezen! En welk een zielsblijdschap, als men opnieuw en weer opnieuw en telkens opnieuw van zijn zonden gerechtvaardigd en verzekerd wordt van zijn aandeel aan de zaligheid Gods, en het getuigenis van de Geest in Zijn Geest bevindt, dat men om Jezus’ wil een kind Gods en een erfgenaam van het eeuwig leven is en het eeuwig blijven zal. Zo is het telkens nieuwe blijdschap te mogen proeven en smaken, dat de Heere goed, dat hij vriendelijk is, dat Hij Zijn Aangezicht zo vol genade over een aardworm, over een hel- en verdoemeniswaardig zondaar doet lichten, tot verheerlijking van Zijn grote en aanbiddelijke Naam. Daarin alleen heeft het ware geloof rust en daardoor alleen smaakt het zielsblijdschap, dat het al deugden en volmaaktheden Gods verheerlijkt en blinkende ziet in het enige Zoenoffer, aangebracht op Golgotha, naar het voornemen van de Vader, zoals

Hij het bij Zich heeft voorgenomen in de eeuwige Vrederaad, tot prijs van Zijn heerlijke genade over al Zijn volk in Christus Jezus. En zoals Hij het heeft uitgevoerd in de tijd en aan de ziel bekend gemaakt en de ziel daarin opgenomen heeft in de stonde van de wedergeboorte en in de uur der minne, toen er tot de ziel gesproken werd, zoals zij daar lag in haar bloed: “Leef, ja, leef!”

Het zaligmakende geloof ziet zich door Christus tot God gebracht; God is dan het hoogste en enige goed. Het heeft van de Heere sterkte aangegrepen en met Hem vrede gemaakt, dat doet het gedurig. Want het is alles leven en werkzaamheid in het ware geloof; zelfs als het in rust, ja, in doodsrust schijnt gezonken te zijn, komt er toch een machtig roepen, een schreeuwen, dat niet onder woorden te brengen is, uit de diepte van de ellende naar boven. Het ware geloof rust, met verheuging en aanbidding en verloochening van alle willen en lopen, in Gods vrijmacht en Soevereiniteit. Het graaft zo diep, tot het anker verzonken is in de enige grond van de behoud, in de gerechtigheid van de Middelaars. De Heere Jezus moet het zijn, geheel en al, Zijn genade en de liefde Gods en de gemeenschap van de Heilige Geest. Het schuwt alle valse gronden, getuigt er tegen en haat ze met een volkomen haat. Het herleeft bij de klank van ‘s Heeren welbekende stem, bij de prediking van Zijn Naam, en voor al het overige wordt het als een dode. Waar het zaligmakend geloof is, kan men dwalen op veel doolwegen, maar totdat men de goede weg weergevonden heeft, houdt de klacht niet op: “Zoek Uw knecht, zijn hart is geneigd tot uw bevelen.” Telkens weer moet men onmiddellijk tot de Bron zelf komen, tot de Fontein, geopend voor de inwoners van Jeruzalem tegen de zonde en tegen de onreinheid. Van deze Springader van levende water wijkt het ware geloof niet. Het onderhandelt met God en de Heere Jezus Christus Zelf. De Borg voor zijn schuld moet de gelovige hebben, Jezus moet hij hebben, zijn Heer, als de vijanden Hem weggenomen hebben, of als hij te traag is geweest om op te staan, en de Heere, Die riep: „Doe open!” Zelf weggegaan is. Hij treedt in de voetstappen van de schapen en wendt zich met al ongerechtigheden en zwakheid tot Hem, in Wie alleen hij, als in de getrouwe Verbondsgod en almachtige Heiland, gerechtigheden en sterkte ziet voor het leven van de ziel. Zo gaat het geloofsverlangen gedurig uit tot de Heere. Op Hem steunt en verlaat zich de gelovige voor lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid; volstrekt en geheel en zoals hij is, geeft zich de gelovige aan de Heere over. Naar Hem zoekt altijd weer de blik, als hij Hem mist en zich van Hem verlaten voelt. Zonder de Heere Jezus is er voor de gelovige geen leven, geen licht, geen troost, geen weg, geen waarheid, geen vrucht. Voor dat alles houdt zich de gelovige aan Hem en met een: “Kom ik om, zo kom ik om” waagt hij het, telkens. De scepter aan te roeren van de grote Koning, Die alleen behouden en verderven kan. In Christus en uit Christus is ‘dus de gelovige door de Geest des Heeren met het geloof werkzaam, op Hem wacht hij en verlaat zich op Gods genade en rijke ontferming.

Met heel hun hart nemen dus de ware gelovigen de Heere Jezus aan; zij geven Hem hand en hart. Het is alles bij hen hartewerk en niet werk van de lippen. Zij zenden het hart vooruit en de lippen volgen, en zo nemen zij de Heere Jezus aan, zoals Hij hun van de Vader gegeven is en waartoe Hij hun gegeven is. Zo scheppen zij uit het eeuwige vrije genadeverbond al hun troost, een andere troost nemen zij niet aan. Voor alles en tegen alles moet de Heere hun sterkte en hun toevlucht wezen, en daar zij voortdurend behoefte voelen aan bevestiging van hun Verbondsbetrekking, verheugen zij zich over de tekenen en zegelen van dat Verbond, waardoor de Heilige Geest het aan hun hart en verzegelt. Zij verheugen zich, in stille of luide lofzegging, te ondervinden en te smaken, dat zij de Heere aanhangen en één, Geest met Hem zijn, en dat de Heere hun Heer, hun God en hun sterke Toevlucht is.

Zo graven en leggen de ware gelovigen de grond voor hun gebouw; zij graven zo diep als het Kruis staat, ja, zo diep, als de liefde Gods gaat. Voorzichtig als de slangen, nemen zij niets aan, dat hun niet van Boven gegeven is, niets, dat niet met Gods Woord overeenkomt. En terwijl zij zich daaraan houden, onder

21

vinden zij het machtige trekken van de Vader, om uit de volheid van de Zoon van God te nemen, ook genade voor genade, dat zij er door en met genade komen; en uit genade de genade van Jezus Christus door de Geest ontvangen. Zo is de Heere hun licht in de duisternis; zo gaat hun het licht in de duisternis

op. Zo is Hij hun Raad in radeloosheid, hun Sterke God, algenoegzaam voor hen in hun zwakheden met Zijn genade. Zo is Hij hun Wijsheid bij al hun dwaasheid, hun Vredevorst, als hun in de benauwdheid de vrede bitterheid wordt.

Wat is dus de gedurige werkzaamheid van het zaligmakend geloof? Christus in geloof aannemen en telkens opnieuw weer aannemen en bij nieuwe verlegenheden opnieuw omhelzen. Alleen in de ontferming Gods en in de genade van de Heere Jezus, alleen in de Persoon van Christus ziet het geloof dat, wat waarde en duurzaamheid heeft. Buiten God heeft niets voor het geloof enige waarde of duur. Alleen de Heere kan en alleen de Heere moet ook het enig Al en algenoegzaam Deel voor de verlorene ziel zijn. Daarom is ook het allerheiligste verzoenende en plaatsvervangende lijden en sterven van de Heere Jezus van de gelovigen enige troost tegen de zonde. In zijn gerechtigheid alleen wil hij gerechtvaardigd zijn, uit vrije genade. En wat tot alles dringt, het is de liefde Christus.

Zo heeft het zaligmakend geloof niets op het oog dan de Heere, Zijn genade, zijn lof, de eer van Zijn Naam. Het weet het voor de Heere, en de consciëntie getuigt het ook dat men in de strijd om van de Heere getuigenissen te bewaren niet zichzelf zoekt. Ware gelovigen laten zich niet door hun verstand of hun verbeelding, noch door het drijven van het vlees en zijn driften, bewegen en leiden, maar door Christus als hun hoogste Profeet. Alleen door Hem, als hun enige Koning en Heere laten zij zich regeren, opdat Zijn weg door hen gehouden worde, *Zijn Koninkrijk kome en Zijn wil geschiede op aarde*. Zij zoeken het goede Israëls, en het is hun genoeg dienstknechten van de Heere te zijn. In het bewustzijn, dat ze verloren zijn, als zij aan zichzelf overgelaten worden, zeggen zij met een doorboord oor, met bewogen hart en innig gevoel van dank, als zulk een knecht: *Ik heb mijn Heere lief, ik wil niet vrij zijn*. Leviticus 21; 5).

De ware gelovigen zijn door Christus tot God gebracht; zij zijn persoonlijk voor de Rechterstoel van de Heere vrijgesproken, zij hebben persoonlijk voor zich vrede gevonden en vinden die in het bloed van het Kruis. Dat is geen verstandswerk bij hen, maar ondervinding van hart op grond van het levende Woord Gods, waarmee de Geest hen in het leven geroepen heeft en in het leven houdt, om hen te doen blijven bij de eenmaal gedane en telkens vernieuwde keuze van het Verbond van vrije genade, waarbij de Heere Zich aan de ziel en de ziel zich aan de Heere geeft. Daaruit ontspringt levende blijdschap, levende verootmoediging en verbrijzeling van harten, het is alles vuur en vlam, als de Geest in de raderen komt; al ligt het stil, het ligt toch niet stil. Er is een voortdurend zich houden aan het Woord, dat Woord leeft in het hart en het is uit het hart gesproken, al wat het woord zegt, belooft, beveelt, ja, zelfs als het dreigt en straft. Welk een verlangen is er bij de waren gelovigen naar de openbaring van de zalige hoop en verschijning van de Heere Jezus. Welk een weerklank van de wanden des harten: *Kom, Heere Jezus!*

Inmiddels schijnen zij, die het tijdgeloof hebben, wat duivel en wereld betreft, wat het doen van Gods wil aangaat, wat aangaat de plichten, - wat betreft onderwerping, liefde en veel zogenaamde deugden, ja, ook wat het haten en verlaten van de wereld en van de zonde, het roemen in de toekomstige heerlijkheid en de blijde uitzichten tegen de dood, in één woord, wat de gehele weg en de vreze Gods aangaat, - grotere helden te zijn, als men ze hoort spreken, dan de ware gelovigen. Want het ware geloof kan van zichzelf niets. Bij de ware gelovigen is een gedurig bezwijken, maar ook een waarachtig en zalig ondervinden, dat het "nochtans Gods" de bovenhand behoudt, niet alleen voor het uitwendige, maar voornamelijk in hetgeen tot het inwendige leven van de zaligheid behoort.

3. Hoe onderkent men voor zichzelf de heiligmaking van de Geest van de vleselijke heiligmaking?

Wij menen nu omtrent de eerste twee stukken van ons Formulier genoeg te hebben gezegd tot beproeving van onszelf en gaan thans over tot het derde stuk. Het luidt aldus: *"Ten derde onderzoek een iegelijk zijn consciëntie, of hij ook gezind is, voortaan met zijn hele leven waarachtige dankbaarheid jegens God de Heere te bewijzen en voor het Aangezicht Gods oprecht te wandelen; insgelijks, of hij, zonder enige geveinsdheid al vijandschap, haat en nijd van harte afleggende, een naarstig voornemen heeft om van nu voortaan in waarachtige liefde en enigheid*

met zijn naaste te leven.”

Naar aanleiding van deze gewichtige woorden beantwoorden wij onze derde vraag: *Hoe onderkent men voor zichzelf de heiligmaking van de Geest van de vleeselijke heiligmaking?*

Het is vooreerst zeker, dat de vleeselijke heiligmaking zich om al deze gewichtige woorden weinig bekommert. Het is haar geen zaak van de consciëntie, hoe zij gezind is; zij neemt het zo nauw niet, als zij voor zichzelf maar bevrediging heeft in het gedane uiterlijke werk. De heiligmaking van de Geest daarentegen kampt en strijdt, om zulk een gezindheid te hebben. De heiligmaking van de Geest heeft een tere consciëntie. Het uiterlijk volbrengen van de geboden Gods kan haar niet voldoen. Ze is uit op het geestelijk volbrengen van die geboden, maar ze wil het hart bij al haar doen hebben, en hoewel het hart er waarlijk bij is, zo is er toch niets dan beschuldiging van zichzelf, niets dan klagen over de onreinheid van het hart en terwijl zij de gewichtige woorden van het Formulier verneemt, zinkt zij ervoor weg. Het hart zegt “ja.” Deze gezindheid is er: “Och, of mijn leven U geheel gewijd ware.” Maar de zonde en de onmacht worden diep gevoeld, en alleen met de ogen op het zoenbloed, op het gekruisigde lichaam van de Heeren, op de kracht die daarvan uitgaat, wordt het “ja” uitgesproken, uit een ongeveinsd gemoed, maar met bevende lippen.

De vleeselijke heiligmaking zegt altijd: “Ik kan God niet dankbaar genoeg zijn”, maar is Hem nooit dankbaar, of de dankbaarheid moest in woorden bestaan. Zij wil haar gehele leven zich God de Heere dankbaar betonen, haar hele leven Hem toewijden. Dat is voor dat moment haar vast besluit, een besluit van opwelling van het ogenblik. En ziedaar, zij wijdt het aan Belial en de wereld. Dat weet zij wel, maar wil het niet weten, en is ten slotte zó verblind, dat zij haar eigen leugen gelooft. Vijandschap, nijd, haat en toorn kan zij, naar zij zegt, zonder moeite afleggen. En inmiddels gaat zij voort met haar naaste te doden. Zij spreekt met nadruk van liefde, om zelf door andere geëerd en bemind te worden in haar wandel naar het vlees. Maar o, hoe liefdeloos is en blijft zij gezind tegen hen, die uit waarachtige liefde haar die wandel naar het vlees blootlegt! De vleeselijke heiligmaking is vol van goede voornemens en in de aanvang ijverig om die ten uitvoer te leggen, totdat de eigenliefde er ook gemoeid raakt en er door gekwetst wordt. En: ... uit is het met de goede werken en voornemens, in het met zoveel moeite opgetrokken gebouw is de verwoestende fakkel geworpen. Zij heeft in haar gebied honderden torens die ten hemel rezen, maar onvoltooid bleven vanwege de verwarring van de spraak van de bouwlieden. De vleeselijke heiligmaking kan veel zonden nalaten, zichzelf het bijna onmogelijke opleggen en het een verre weg dapper dragen, en schijnbaar veel goed verrichten, en dat alles onder het masker van geestelijke heiligmaking en waar geloof, alleen om eigen roem van heiligheid staande te houden. Inmiddels is zij altijd met een zonde bezig en rust niet vóór zij de naaste daarmee in slaap gebracht en de zonde uitgewerkt heeft, en houdt zich bij dat alles, alsof die zonde juist voor haar een gruwel was, en vervolgt die zonde het ergst bij dien, die met haar niet meedoet of haar openbaar kan maken. Oppervlakkig bezien zou men zeggen, dat zij met het hart zich op iets toelagde, dat het uit liefde tot de deugd en tot de naaste was, dat het werkelijk was om Gode te behagen. Maar komt men bij nadere kennismaking op de grond van al die heiligheid, dan is het het lieve “ik”, en niet God, niet Zijn Gebod, niet de Heere Jezus, niet dankbaarheid voor de arbeid van Zijn ziel. Het is werk om loon, zo het dat nog is. Het is een zich staande willen houden, een zich zalig willen maken door eigen verdienste. Doorgaans zoekt men een pijnstillend middel, een surrogaat, waarmee men zich behelpt, omdat men niet vinden kan wat men zoekt, of men geeft zich over aan mensen, aan inrichtingen van mensen, omdat men Gods wil niet doen wil in de kring waarin men geboren of van God geplaatst is; en omdat men vreest zich geheel en al, zonder enig voorbehoud, over te geven aan de vrije genade en te berusten in de gerechtigheden en sterkte van de Heere Heere.

Met de heiligmaking van de Geest echter is het zó gelegen: zij is een werk van God de Heilige Geest. Zij begint onmiddellijk bij de bekering, gaat voort door het gehele leven, en verheerlijkt zich het meest in nood en dood. Zij gaat niet van Christus af, zoals de vleeselijke heiligmaking. Het is een werking van de

liefde en des geloofs. Zij wijkt van de afgoden meer en meer af en berust in het woord van de Heere Jezus: "Uit Mij is uw vrucht gevonden." Zo blijft zij in de ware Wijnstok, beoogt niet zichzelf, maar kent alleen Gods Wil, Zijn Gebod en Wet. Zij heeft de ware gezindheid, en twijfelt toch gedurig of zij die wel heeft. Zij weet er niets van, dat zij dankbaar is, zij beschuldigt zichzelf van ondankbaarheid. Zij wil dankbaar zijn, maar kan niet; zij wil heilig zijn in waarheid, maar vermag niets. En daarom smeekt zij tot God, dat haar hele leven de Heere mocht gewijd zijn. En wel haar, zo Christus haar leven is, haar grond, haar hoop en verwachting, - juist zó is de ware gezindheid, de waarachtige dankbaarheid in haar. Zo bewandelt zij de gehele weg voor het aangezicht des Heeren in oprechtheid. Zij geeft zich steeds voor de Heere zoals zij is, maar zij matigt zich ook niet aan wat zij niet heeft. Zij liegt niet, en toch, zij vindt in zichzelf geen oprechtheid; zij zou wel alles geven, om een oprecht hart voor de Heere te hebben, en komt echter met het onoprechte hart voor de Heere, klaagt het Hem, dat haar hart zo verdraaid is. Hoe lang zij het ook heeft willen verzwijgen, het moet alles voor de dag, het moet alles van het hart af, zo wordt het voor de Heere uitgeschud, en dan neemt zij aan het rein-gemaakt zijn en heilig-verklaard zijn in Zijn bloed en in Zijn Geest. Steeds ontevreden over haar eigen werk, is zij steeds tevreden met van de Heere werk en Zijn genade. Zo neemt men bij ware heiligmaking de Heere Jezus aan, niet slechts tot rechtvaardigheid, maar ook tot heiligmaking. Verre vandaar, dat men met de heiligmaking Christus zou laten varen, stelt men veeleer in Hem zijn gehele bestaan, doen en leven, al hoop en verwachting, zodat Hij de grond is, van welke men uitgaat, en het enig doel, waarnaar men zich uitstrekt, dat men Christus aangenomen hebbe en in Hem geworteld blijve tot alles en in alles, waartoe Hij van de Vader gegeven is. Zó vindt men alles bij Hem en in Hem en zichzelf in Hem. Zo komt daar alles uit het geloof voort, zodat het geloof ook werkt met de heiligmaking, en uit de heiligmaking het geloof volmaakt wordt. Zij heeft Gods onbedrieglijk Woord tot grondslag van haar doen, en geen eigen goeddenken, geen eigen willen of lopen, noch ook wat andere voor goed houden.

Gode dankbaarheid te bewijzen, niet ten halve, maar met geheel het leven, God lief te hebben boven alles en zijn naaste als zichzelf, dat alles geschiedt daar als vanzelf, vrijwillig. Wel geschiedt het zó dat zij er zelf niets van ziet, ja, zij beschuldigt zich van het tegendeel. Het werk is te groot, te hoog, te verheven, te heerlijk. Maar inmiddels is zij metterdaad en in waarheid dankbaar, zij heeft waarachtig lief, niet met woorden, maar met daden, met opoffering van zichzelf, met terzijdezetting van zichzelf, van eigen eer, genot, gemak of voordeel.

De heiligmaking des vleses daarentegen is gierig en blijft gierig, en als zij wat geeft, doet zij niets voor niet. Als mensen er haar niets voor geven kunnen, dan moet God er iets voor geven. En zo ziet zij altijd op zichzelf en zoekt zichzelf, om er wat van te hebben. Zichzelf te geven, zonder iets voor zich te verwachten, daarvan weet ze niets. Zo heeft de heiligmaking des vleses altijd bij God een rekening te vereffenen, terwijl de andere alleen van geloof leeft in de rechtvaardigheid Gods, geopenbaard in het Evangelie, en op geen zaligheid hoopt, dan die uit genade is door het geloof zonder werken van de Wet. Waar de heiligmaking van de Geest is, daar is de wandel in vereniging met de Heere Jezus, daar is hij in de hemelen. Bij de vleselijken echter is toch de buik de eigenlijke god. De ware heiligmaking heeft geen bewustzijn voor zichzelf van haar werk en doen, dan dat het alles zonde is, zij schrijft op alles de dood. Maar of het goed of niet goed gedaan is, zij weet, wie en wat zij beoogd heeft, maar in haar doen zoekt zij geen rechtvaardigheid of roem, het is alles van de Heere doen. De vleselijken weet niets van een doen naar Gods wil, maar altijd naar eigen wil, en daarin rechtvaardigt zij zich, dat moet God goedkeuren; zo niet, dan is het uit met haar hoop, en zij maakt zich af van de weg van de gerechtigheid. Want haar wortel is het eigen 'ik' en niet Christus en de broederen.

De heiligmaking van de Geest verdraagt alles, duldt en hoopt alles en verloochent zichzelf om der broederen, om de uitverkorenen wil, en opdat ook de tegenstanders óf voor de Heere gewonnen óf ontwapend worden. De vleselijke heiligmaking kan niets verdragen, zij vervolgt en doodt in het geheim of

in het openbaar al wat haar in de weg treedt. De vleselijke heiligmaking heerst en verdrukt. De andere lijdt, doet wel, zegent en ziet niet om; zij ontfermt zich overal, daar zij in alles gedachtig is aan Gods ontferming. Zij worstelt, om het geloof te behouden en met het geloof boven te blijven, om bestendig in geloof te rusten, in haar verzoening met God de Vader in het bloed van Christus, om in Hem verzekerd te zijn van de aanneming tot kinderen en het erfrecht van het eeuwig leven. Zo gaat het in de heiligmaking van de Geest alles kinderlijk, onbevangen en eenvoudig toe, daar is geen dringende drijver, geen moeten, geen lopen uit zichzelf, maar een bestendige, rustige en zalige afhankelijkheid van de vrije genade en van de levendmaking van de Geest. De heiligheid, de heerlijkheid en lieflijkheid Gods, de alles overtreffende waarde van Zijn Woord, de erkende Koninklijke uitspraak van zijn wil is daar de grond van de gezindheid, de drijfveer van het doen. De vleselijke heiligmaking dweept met eigen gewaande deugden en volmaaktheden, de heiligmaking van de Geest leeft in de deugden en volmaaktheden Gods, zoals die zich verheerlijkt in de liefde van de Vader en in de genade van Jezus Christus, en zij is werkzaam in de tegenwoordigheid van God in Christus. In de heiligmaking van de Geest is kinderlijke vrees, ootmoed, eerbied, gehoorzaamheid aan God, ongeveinsd geloof van de Heere tegenwoordigheid en heiligheid is er het element, dat men liefheeft en waarbuiten men niet ademen kan.

De vleselijke heiligmaking daarentegen werkt uit inbeelding en uit overschatting van zichzelf, uit slaafse vrees, zij huichelt gehoorzaamheid en het geloof is er een voorwendsel. Als zij de naaste doodt, zegt zij: "God ziet het niet", of: "Ben ik mijns broeders hoeder?" Of tenslotte: "Mijn zonde is te groot dan dat zij kan vergeven worden." Zij heeft zo weinig begrip van Gods heiligheid, dat zij heden met dezelfde aanmatiging, beginselloos en karakterloos als ze is, omver werpt en afbreekt uit lust tot de wereld, wat zij gisteren onder trompetgeschal met aanmatiging van kracht van Boven, bestond te bouwen. De vleselijke heiligmaking houdt geen stand, liegt zolang zij kan, is woelig en overspelig, kan niet rusten, niet wachten op Gods Woord en gaat in de wereld op; zij eet verborgen brood en drinkt gestolen water. (Spr. 9 vers 17). De heiligmaking van de Geest verwacht de Heere, hoewel Hij vertoeft, haar ziel verheft zich niet in haar, zij houdt zich aan het "nochtans" van het zalig Evangelie Gods, al is er geen rund op de stal. Zij woont in de tenten en blijft kuis, zij eet van des Heeren brood en drinkt van de wijn, die Hij gemengd heeft, *zij heeft de slechtigheden verlaten en verlaat ze en treedt op de weg des verstands.* 'Zij zal ook dan nog hopen, als de Heere Zelf haar doodde.' *Haar leven is Christus, en sterven is haar gewin.* Zij heeft het van de aarde niet verwacht, en eerst in de hemel ziet zij, dat zij werkelijk het bruiloftskleed aanhad.

De vleselijke heiligmaking heeft tot kenteken eigen schoonheid en veel aanbidders.

De geestelijke: *Christus en Zijn Geest, eenzaamheid en verlaten.*

De eerste is rijk en ziet op de andere uit de hoogte neer en verteert in het eind haar eigen vlees.

De laatste blijft arm, maar met haar trouwe Koning ziet zij, de eenzame, haar huis ten laatste vol have en goed en vol kinderen, die zich voortplanten tot in het duizendste geslacht.

De eerste zal dit alles horen, er zich van afmaken, of denken: "O, zijn deze dingen ook bij mij."

De andere zal alles toepassen op zichzelf, zij zal veel vernomen hebben, dat haar verootmoedigd heeft en ontmoedigd en veel, dat haar verblijdt en bemoedigt. De slotsom zal wezen: *wegwerping van zichzelf en blijdschap van de Geest over de rijke ontferming en genade Gods in Christus Jezus.*

De eerste zal, als zij ter neergeworpen is, zichzelf wel weer oprichten, de andere zal midden in haar dood geloven, opgewekt te zijn in de opstanding van Christus.

De eerste zal met bijzondere verwachtingen toetreden tot de Dis van de Heere, de laatste zal bij het zien van de tekenen en zegelen met Thomas uitroepen: "Mijn Heere en mijn God!" en toch blijven als een bedroefde van geest, die, opnieuw troost wacht, maar zich van Christus niet laat scheiden.

Een iegelijk, zegt het Formulier, bedenke bij zichzelf, een iegelijk onderzoekte zijn hart - een iegelijk zijn consciëntie.

Zij, die zich goed beproefd hebben, zullen eenmaal met de Heere het Avondmaal houden, dat Hij voor de

Zijnen in de zalen van de hemel bereid houdt.

Zij, die zich niet beproefd hebben, zullen ondervinden, dat zij alsdan, gebonden aan handen en voeten, in de buitenste duisternis zullen geworpen worden.

Ach, dat niemand met Simon de tovenaer zegge: "Bid voor mij tot de Heere, opdat niets over mij kome van hetgeen gij gezegd hebt." Dat veeleer allen losbreken in de verzuchting: "*Beproef Gij mij, o God!*"

Amen.

TWEE PREKEN OVER

HET HEILIG AVONDMAAL VAN ONZE HEERE JEZUS CHRISTUS GEHOUDEN IN DE JAREN 1850 EN 1871 TE WUPPERTAL-ELBERFELD ¹

PREEK, gehouden de 24 December 1871 des avonds, over de **Heidelbergse Catechismus**, Vraag 65, 66, 67, 75, 76 en 81.

Gezongen:

Psalm 32 : 2 en 3;

Psalm 30 : 7 en 8.

Mijn geliefden!

Daar wij morgen en overmorgen de gedachtenis vieren, dat onze lieve Heere en Heiland in het vlees gekomen is. Hij onze grote God en Zaligmaker, en wij tegelijker tijd aan Zijn tafel genodigd worden, heb ik gedacht, in allen eenvoud met u weer enige woorden van onze Heidelbergse Catechismus te bespreken, die over het Heilig Avondmaal handelen. Evenals wij ons dagelijks brood eten en dat u niet verdriet, zo moge het u vooral niet verdrieten, steeds weer op nieuw door de heilsleer te worden gesterkt tot het eeuwige leven. En zó deze woorden der Waarheid nog eens en nog eens te overdenken, en niet te zeggen: dat weten wij al. Want dat zou juist zó zijn, als wanneer iemand aan tafel genodigd werd, en hij zou antwoorden: ik heb gisteren al gegeten. Wij moeten dagelijks gevoed worden met de eenvoudige kost der Waarheid en der zuivere leer.

Van de Sacramenten zegt nu de Catechismus in Vraag en Antwoord 65, *dat alleen het geloof ons Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt, dat de Heilige Geest dat geloof werkt door de prediking van het Heilig Evangelie en dat Hij het wegens onze zwakheid wil sterken en sterkt door het gebruik der heilige Sacramenten.*

Van die Sacramenten zegt dan de Catechismus verder, dat zij van God zijn ingezet als heilige zegelen en waartekenen, opdat Hij ons door het gebruik derzelve, de belofte van het Evangelie te verstaan geve, daar wij namelijk door de zonde en onze onwijsheid zo dom zijn, dat wij nauwelijks kunnen begrijpen, wat vergeving van zonde is en hoe zij waar kan zijn. Daarom wordt ze ons niet alleen gepredikt, maar ook als het ware voorgeschilderd, zodat wij het met de ogen kunnen zien, met de handen tasten. Zo geeft ons dus de Heilige Geest door het gebruik der Heilige Sacramenten het Evangelie, de blijde boodschap van de vergeving der zonde des te beter te verstaan. Doch niet alleen dat, maar door het gebruik der Sacramenten wordt ons ook verzegeld, dat deze belofte van de vergeving der zonde waar en zeker is. Beiden, het Woord en de Sacramenten, zijn daarheen gericht, dat is, ze zijn er daarvoor, dat ze ons geloof op het enige offer van Christus aan het kruis als op de enige grond onzer zaligheid wijzen. Dat doet het Woord. Het wijst ons op de offerande van Jezus Christus aan het kruis als op de enige grond onzer zaligheid. Doch dat doet niet alleen het Woord, maar opdat wij het des te beter verstaan, wijzen ons ook de Sacramenten op de enige offerande van Jezus Christus aan het kruis als op de enige grond van onze zaligheid, opdat wij alle andere gronden verlaten en er aan geven.

Onze Heere Jezus Christus heeft in het Nieuwe Testament twee Sacramenten ingezet, ten eerste de Doop, die wij, die in de Christenheid geboren zijn, eenmaal hebben ontvangen als onmondige kinderen, en het Heilig Avondmaal, dat ons volgens het stichtelijk gebruik in de Gemeente op bepaalde tijden toegediend

¹ UITGEGEVEN DOOR DE VERENIGING TOT UITGAVE VAN GEREFORMEERDE GESCHRIFTEN. - AMSTERDAM 1937 J. C. S. LOCHER. Leiden, najaar 1937.

wordt.

Christus geeft – een ieder zegge: aan mij. Want Christus geeft, en als Christus geeft, dan mag u niet zeggen: het is niet voor mij. Om te geloven, moet u niet zien, of u het waard bent; maar daarbij geldt dit éne: u hebt honger en dorst, en de ellendige, in zichzelf verlorene en verdoemenswaardige zal het weten: als Christus mij niet met Zijn lichaam spijzigt en met Zijn bloed laaft, dan moet ik sterven! Dus Christus geeft het aan mij de hongerige en dorstige, die om Zijn heil verlegen is, en aan alle gelovigen, die allen geloven. In Hem, in Christus zijn wij volmaakt, in Hem en anders nergens is onze vrede. Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven.

De dienaar nu geeft ons bij het Avondmaal brood en wijn; terwijl dat geschiedt, geeft Christus ons van dit brood te eten en van dezen drinkbeker te drinken. Daarbij beveelt Hij, dat wij het zullen doen tot Zijne gedachtenis, dat is, dat wij daarbij Hem in gedachtenis behouden, dat Hij, de Heere, van de hoge Hemel gekomen is in ons arme vlees en bloed, en dat Hij ons heeft willen maken tot vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente.

Doordien nu Christus ons beveelt te eten en te drinken, geeft Hij een belofte, die tweevoudig is, een belofte, waarmee Hij aan ons zwak geloof tegemoet komt en ons zekerheid geeft, zodat wij er van verzekerd worden, dat het alzo is. Zo laat Hij dan volgens Vraag en Antwoord 75 brood voor ons breken, het brood des Heeren, dat Hij daartoe verordend heeft, zodat het niet gewoon brood is, maar brood dat Hij heeft verordend en geheiligd. Hij laat dat brood voor ons breken en de drinkbeker aan ons meedelen en zegt: zo zeker als Ik voor u het brood laat breken en u de drinkbeker laat mededelen, even zeker is voor u Mijn lichaam aan het kruis geofferd en gebroken. Ik zeg: voor u; want als ik zou zeggen: voor iedereen, dan zou ik teveel zeggen. Maar als ik zou zeggen: voor alle uitverkorenen, dan zou dat daarom te weinig zijn, omdat iemand in de gestalte van de tollenaar niets anders weet, *dan dat hij verloren is*, als God hem niet blij maakt. Dus zegt de Heere: Mijn lichaam is zo zeker voor u aan het kruis geofferd en Mijn bloed zo zeker voor u vergoten, zo zeker als u met ogen ziet, dat het brood des Heeren voor u gebroken en de drinkbeker u meegedeeld wordt. Dat is de een van Zijn beloften.

Maar er komt nog iets bij, en dat tweede is: hier aan deze tafel hebben wij de Gastheer, Die wij wel niet zien, maar die onzichtbaar tegenwoordig is. Wat doet Hij? Hij spijzigt mijn ziel. Dus moet mijn ziel evenals het lichaam eten en drinken? Zeer zeker! Zij is immers onsterfelijk, en als zij niet eet en drinkt, gaat zij voor eeuwig verloren. Mijn ziel moet, daar zij anders zou sterven, gespijzigt worden zo goed als mijn lichaam en gelaafd worden zo goed als mijn lichaam. En waarmee spijzigt de Heere nu? Met Zijn verheerlijkt lichaam? Dat staat er niet, maar Hij spijzigt ons met Zijn *gekruisigd* lichaam. Dus de Heere Jezus spijzigt mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en laaft haar met Zijn *vergoten* bloed. En waartoe spijzigt en laaft Hij haar? Brood en wijn is spijs voor het lichaam, dus een vergankelijke spijs. Maar Hij spijzigt en laaft de ziel met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed, als met een spijs, die eeuwig leven aanbrengt en verzekert, dus tot het eeuwige leven. En nog eens: ach, het is haast te hoog en te groot! Christus, onze grote God en Heiland, spijzigt mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en laaft haar met Zijn vergoten bloed! Mag ik dat aannemen, mag ik het voor waar en zeker houden? Wel, zoek de zekerheid en waarheid niet in uw staat, zoek haar niet in uw werken, niet daarin, hoe ge u bevindt, ook als u aan de tafel des Heeren komt. Maar zoek haar daarin, dat Christus de zekerheid geeft, dat het zó is, doordat u uit de hand van de dienaar het brood en de drinkbeker des Heeren ontvangt. Dat brood en die drinkbeker zijn voor u zekere waartekenen van het lichaam en bloed des Heeren, dat Zijn lichaam voor u gekruisigd en Zijn bloed voor u vergoten is, en dat Hij u daarmee spijzigt en laaft.

Vragen wij nu: *Wat is dat toch, het gekruiste lichaam van Christus te eten en Zijn vergoten bloed te drinken?* - Want wij verstaan dat zo moeilijk; - dan is dit het antwoord: *het gehele lijden en sterven van Christus met een gelovig*

hart voor uzelf aannemen. Of is er dan nog ergens elders een ander lijden, waarmee u voor uw zonden kunt boeten, is er een ander sterven, waarmee u van Gods toom en de eeuwige dood wordt verlost?

Doch, mijn geliefden, dat moet nu niet maar zo in de lucht zweven, dat onze lieve Heere Jezus Christus voor ons geleden heeft en gestorven is, maar dat moet u hebben voor uw ziel. Daarom: „Neemt", zegt de Heere, en eet!" „Neemt", zegt Hij, „drinkt!"

Dus Hij geeft Zijn hele lijden; dat moet uw eigen zijn. Hij geeft Zijn hele sterven; Zijn dood moet uw dood veranderen in eeuwig leven en uw dood voor eeuwig verslinden. Neem dat dus aan! Hoort ge: Zijn hele lijden, Zijn hele sterven.

En nu, waarvoor heeft Hij dan geleden? Toch niet maar enkel als getuige der Waarheid, maar *voor uw zonde*. Hij is immers gestorven om uw dood weg te nemen. Wilt u dan Zijn heilige wonden, ik zou haast zeggen, verachten of geringschatten? Is Zijn allerheiligst lijden niet genoeg waar het toch heet: *Ziet het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt* - om uw zonden te hebben weggenomen, al schreeuwden ze nog zo ten hemel? Is Zijn dood niet genoeg om uw dood te hebben weggenomen? Wat verbeeldt ge u met uw zonden? Zijn uw zonden soms groter dan Hij en machtiger dan Zijn liefde? Sterker dan Zijn genade?

Als u arm en ellendig zijt, dan, zeg ik u, heeft Christus er, die nog armer en ellendiger zijn, ja zulken, die op dit ogenblik nog hun knieën buigen voor de afgoden, en die Hij toch gekocht heeft met Zijn bloed, en Hij brengt hun Zijn Evangelie en heeft voor hen - nu zijn het misschien nog kindermoordenaars en kindermoordenaarsters - Zijn Avondmaal reeds ingezet! Neem het aan met een gelovig hart, dat is, met een hart, dat denkt: welaan, ik ben arm en Hij is rijk; Hij betoont in Zijn wonden, hoe Hij de armen en ellendigen liefheeft; zou ik dan wegblijven? Hij nodigt, die Koning. Hij beveelt en laat ze komen van de wegen en achter de heggen vandaan. Welaan, wees blij mijn ziel, nu houdt uw kommer over uw zonde op! Het gaat om de vergeving der zonden. Een van tweeën: óf u hebt haar in 't geheel niet, verkrijgt ze niet, vindt ze niet, óf u neemt het allerheiligste lijden en sterven van Jezus Christus met een gelovig hart aan; anders behoeft ge aan leven der ziel, aan eeuwig leven niet te denken! Daar moet toch gezegd worden tot de bange ziel: zwijgt, bange twijfelingen; en ga weg van achter mij, Satan! Want de HEERE zegt: *Al waren uw zonden bloedrood, Ik wil ze toch wit maken als sneeuw!*

Het gaat dus om het gelovig aannemen. Ja, maar als u met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aanneemt, dan is dat niet een dood ding, een dode gave, maar het is alles leven wat er aan is; uit dat lijden en sterven komt de Heilige Geest naar voren. De Heilige Geest is het, Die het geloof in ons werkt, Die in ons een hartelijk zuchten en verlangen opwekt.

Maar als wij nu met een gelovig hart heel het lijden en sterven van Jezus Christus aannemen, dan werkt die Geest nog op heel andere wijze: Hij verenigt ons met het lichaam van de Heere Jezus Christus. Deze Geest woont in Christus en tegelijk in de harten der gelovigen. Man en vrouw, bruid en bruidegom, worden met elkander tot één. Maar dat bruid en bruidegom, man en vrouw, met elkander tot één worden, dat is toch niet een werk van hun vlees, maar dat is een werk van hun gemoed, van hun harten, die voor elkander beginnen te kloppen. Dat is een werk van de Geest, wanneer het een gelovige bruid en een gelovige bruidegom zijn, en ofschoon zij twee zijn, zijn zij toch niet twee maar één. Dat zijn zij door de Geest, door het gemoed door de wil, door de liefde, die in de bruidegom en in de bruid woont. Als men nu zó met elkander verenigd wordt, dan houdt het met dat verenigd worden niet op, zodat men bijvoorbeeld gisteren verenigd was en vandaag niet. Maar dan is het: trouw tot in de dood. Zó worden zij al meer en meer met elkander verenigd. Dus de Heilige Geest woont in Christus en tegelijkertijd ook in de gelovigen, en al is het dat Christus in de hemel is en wij op aarde zijn, de gelovigen zijn toch niet zo ver van de Heere Jezus Christus en de Heere Jezus Christus niet zo ver van de gelovigen, dat Hij niet werkelijk en waarlijk met hen zou verenigd worden, maar de Heilige Geest brengt beiden bijeen.

Als dus nu de dienaar het brood en de drinkbeker des Heeren geeft dan hebben wij de gewisse beloften verkregen, dat het met ons waarlijk gaan zal als met Eva, toen zij uit de rib van Adam werd geschapen en Adam tot haar zei: *Deze is ditmaal vlees van mijn vlees en been van mijn been*. Zoals nu nog de trouwe bruid vlees is van het vlees van de bruidegom en been van zijn been, en zoals de Apostel leert, dat de trouwe echtgenote vlees is van het vlees van de man, wiens naam zij draagt, en been van zijn been, en zo zijn die twee één. Dus hebben wij in het Heilig Avondmaal de verzegeling der belofte, dat de gelovigen al meer en meer met Christus verenigd worden, zodat zij vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn. De aardse bruidegom of man kan sterven, maar deze, de hemelse bruidegom, sterft niet, die leeft eeuwig. En als wij vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn, hebben wij in het Heilig Avondmaal de verzekering en gewisheid: *Ik leef in eeuwigheid, ik sterf niet!* Waarom niet? Omdat Hij, van Wie ik in het Heilig Avondmaal, als in een trouwring de verzekering ontvangen heb, dat Hij mijn Man is, Jezus Christus, de dood heeft overwonnen. Hij sterft niet en Zijn leven is mijn leven, Zijn dood de dood van mijn dood. Dat doet telkens de Heilige Geest; want zonder Hem hebben wij van het eten van het brood en het drinken van de drinkbeker geen nut. Het uitwendige doet het niet; het brood verbindt u niet met de Heere Jezus Christus; maar het brood zet u in de *gemeenschap* met het lichaam van Christus en de drinkbeker zet u in de gemeenschap met het bloed van Jezus Christus, dat vergoten is tot vergeving der zonden.

Als wij nu vragen: *Wie mag tot het Heilig Avondmaal komen?*

Dan luidt het antwoord: Onze zonden scheiden ons van God, van de Heere Jezus. Hem scheiden de zonden niet van Zijn volk, maar wel Zijn volk van Hem, zodat zij geen vertrouwen in Hem hebben, niet in Hem geloven, Zijn weldaden niet aannemen, Zijn heilig lichaam niet op prijs stellen. Zo zullen wij dan vooral onze zonden van harte belijden en berouwen. Dat is het eerste dat Hij wil hebben, opdat wij Hem met een dankbaar hart prijzen, loven en aanbidden voor alles wat Hij voor ons wil zijn en is. Als wij nu zo onze zonden van harte belijden, moeten wij toch niet zo tot de tafel des Heeren komen, alsof daar een olifant was, die ons met zijn snuit zou willen doodslaan, maar wij zullen komen met een hartelijk vertrouwen tot onze lieve Heere Jezus Christus, Die ons zo hoog bemind heeft, dat Hij, - als daar een Thomas is, die twijfelt, terwijl toch alles zegt dat de Heere is opgestaan, - spreekt: leg uw vinger in Mijn wonde en wees niet ongelovig maar gelovig. Zó mogen wij dus met een gelovig hart tot Hem komen en zullen dan ervaren, dat het Waarheid is wat Hij gezegd heeft: *Wie tot Mij komt, dien zal Ik geenszins uitwerpen!* Kom dus zoals u bent, om uw zwak geloof te sterken! Als de Koning nodigt en beveelt tot de tafel te komen, dan behoort u zulk een bevel op prijs te stellen en mag u niet wegblijven.

Maar de onboetvaardigen en geveinsden eten en drinken zichzelf het oordeel. Waarom? Omdat zij het bruiloftskleed niet aanhebben. Dat is, omdat zij de machtige genade, de liefde van Christus, Zijn vergoten bloed, omdat zij Zijn allerheiligste wonden, Zijn leven, dat voor ons in de dood gegeven is, niet op prijs stellen, maar als zulken komen, die menen, dat zij rijk zijn en alles al hebben.

Daarom, de zonde beleden; de duivel verdreven! In aardse, menselijke verhoudingen zorgt men voor orde; zorg ook voor orde in uw hart en kom dan als een, die van harte belijdt: *Zonder U ben ik een kind des doods!* Amen.

PREEK, uitgesproken bij de viering van het Heilig Avondmaal de 21 Juli 1850 (of 1854).

Gezongen:

Psalm 103: 5-7;

Psalm 116: 1-10.

Tekst: De instellingswoorden 1 Cor. 11: 23-26 (In het handschrift niet aangegeven.).

De harten omhoog, mijn geliefden, en de Naam geheilgd van Hem, Die het Heilig Avondmaal heeft ingezet, ons ten goede.

De Heere Jezus, zo noemt Hem in aanbidding de Apostel Paulus. En dat is Hij. Hij is de Heere. Vooreerst, omdat Hij ons met lichaam en ziel van de zonde en uit alle geweld des duivels, niet met goud en zilver, maar met Zijn dierbaar bloed Zich tot een eigendom verlost en gekocht heeft. Ook heeft Hij alles van de Vader geërfd, en is Hem gegeven alle macht in hemd en op aarde. Wat Hij Zich ten eigendom heeft gekocht, zal Hij als zodanig weten te handhaven, en wat Hij Zich ten eigendom verlost heeft, zal Hij als iets dat door Hem verlost is, weten te bewaren. Als wij nu de Zijnen zijn, komen wij ook zeker door alles heen. Het is Zijne, al wat de Vader Hem gegeven heeft, en het is des Vaders wil, dat Hij niets daarvan verliest. Wat de Vader Hem gegeven heeft, dat heeft Hij lief, en wat Hij heeft liefgehad, dat heeft Hij lief tot het einde. De Vader heeft Hem datgene gegeven, wat Hij in Hem vóór de grondlegging der wereld heeft uitverkoren. Wat Hij heeft uitverkoren, heet en is arm, ellendig, verloren. Wat niets is, heeft God Zich uitverkoren tot lof van Zijn Naam, tot verheerlijking van al Zijn deugden, tot prijs van Zijn genade. Wat God heeft uitverkoren, trekt Hij in de tijd, opdat het komen zal tot de Zoon, en wat tot de Zoon komt, dat werpt de Zoon niet uit, maar dat neemt Hij uit de oude stam van Adam in Zich over als in de enig mens die in genade is, opdat het, in Hem gerechtvaardigd en door Zijn Geest geheilgd, in Hem hebbe gerechtigheden en sterkte en voor altoos de vrijen toegang tot de Troon der genade. Dezen toegang zullen duivel en zonde aan Zijn verlost niet beletten. Hij heeft een losgeld voor hen betaald bestaande uit eeuwige genoegdoening, blijvende verzoening. Hij kan Zijn kostbaar bloed niet vergeefs vergoten hebben. Deze losprijs zal Hij doen gelden tegen alle aanspraken die de hel op de koopsom maakt. Bedenkt, Wie u voor u hebt aan deze tafel, u, die uw eigen wil meer zoekt dan de wil van uw Heere; u, die vader en moeder, vrouw en kind, eer bij de mensen, uzelf en het genot der zonde, liever hebt dan de Heere – hebt het afgelegd² en aanbidt Hem! Er uit met de afgoden! Hij is de Heere.

Geloof, dat u hier vóór u hebt de almachtige, de sterke God! U, die hier aanzit met bezwaard gemoed, met gebroken geest, wees niet beangst voor zonde, voor duivel, voor vlees en bloed! Hij heeft de gevangenis gevankelijk weggevoerd, Hij heeft de zonde uit het midden weggedaan. Hij heeft die teniet gedaan, die de macht des doods heeft. De verdoemenis moet verstommen voor Zijn bloed. In dit bloed bent u vrijgesproken van zonde, schuld en straf. Wie is het die verdoemt? Christus is hier! Hij is de Heere, en een heerschappij der genade is Zijn heerschappij.

Hoe is nu Zijn Naam, Jezus! Een zoete naam, een olie die uitgestort wordt (Hoogl. 2 : 3). De maagden, die het Lam volgen, waar het ook heengaat, worden door Zijn liefde met macht tot Hem getrokken; als zij Zijn Naam vernemen, dan vernemen zij Zijn stem en zeggen: *Dat is mijn Liefste!* (Hoogl. 2 : 8). Deze Naam zegt toch nog meer dan zonde, duivel, wereld, dood en nood. Voldoening aan eeuwige gerechtigheid, verzoening van onze zonden, redding van onze zonden, stillen van allen twist, wegnemen van allen toorn en iedere vervloeking, betaling voor heel onze schuld, het gedragen hebben van onze straf, overwinning van de dood en de hel, opening van 't hemels Paradijs, uitdeling van de Geest der genade en der heiliging,

² Zó letterlijk volgens het Grieks van Ef. 4 : 23-24

vrede, vreugde, gerechtigheid, aflaat van alle zonden, recht op het eeuwige leven, hoop die niet beschaamt, verzekering van eeuwige liefde Gods, gewisheid van eeuwige hulp, waarborging van eeuwige genade en van een eeuwige zegen, vastheid der eeuwige zaligheid, dat alles en hoeveel nog bovendien aan hemelse goederen en toekomstige heerlijkheid, is in deze Naam uitgesproken. Leeft deze Naam in u door de Heilige Geest, dan haat en veracht u alles wat niet Jezus is, dan moet u ruimte hebben voor uw voeten, ruimte tegen iedere angst en elke benauwdheid. En Hij maakt ruimte, Jezus is trouw, en sterk is Zijn liefde, brandende haar gloed.

Aanschouwt het bewijs van deze liefde, u die door de Heere bemind bent; u, die Hem liefhebt, ofschoon *gij Hem niet hebt gezien*.

In de nacht, toen Hij verraden werd, nam Hij het brood.

De Zoon had de Vader verheerlijkt op de aarde en het werk voleindigd, dat de Vader Hem gegeven had om te doen. Nu ging Hij weer tot de Vader en verliet deze wereld. Maar wij, die op Zijn Naam hopen, zijn ook in deze wereld; wij zien Hem niet zichtbaar met deze onze oren: wij horen Hem niet meer lichamelijk met deze onze oren, en ach, de vijanden zijn zo machtig, en wij zo weerloos, en ons geloof is zo zwak! Wat voor teken zullen wij hebben, dat wij in Hem als de Tweede Adam zijn ingelijfd, dat de Vader in Hem is en Hij in de Vader, dat wij in de Vader en de Zoon één zijn, dat Hij in ons is en dat wij volmaakt zijn in één? Wat voor teken en onderpand zullen wij daarvan hebben, dat Hij ons gezegend Hoofd is, en dat wij als leden met Hem in één lichaam verbonden zijn? Wat voor teken, dat Zijn lichaam gewis voor ons aan het kruis geofferd en gebroken is, en dat onze oude mens met Hem is gekruisigd? Is Hij bij ons, wat behoeven we ons dan te storen aan de wereld? Maar is Hij niet meer hier, welke zekerheid hebben we dan tegenover het versagende geweten, tegenover de zonde die in ons woont; tegen de influisteringen van de duivel, tegen de hoon der wereld, tegen de vreze des doods, wat voor zekerheid, dat wij nochtans leden zijn van het overwinnende Hoofd? En hoe zal Zijn lichaam, Zijn Gemeente, in het eeuwige leven dat zij in het Hoofd heeft, behouden worden hier beneden, waar slechts de macht des doods heerst? Ach, midden in het leven zijn wij met de dood omvangen! Ach, ook mijn ziel ligt midden in de dood en voelt zich geketend aan het lichaam des doods. Welk bewijs, welk onderpand heb ik hier beneden, in zulke dood, dat mijn ziel als lid van Zijn lichaam gevoed wordt met Hem mijn gezegend Hoofd, gevoed en gespijzigd wordt tot het eeuwige leven, zodat mij de zaligheid nochtans niet zal ontgaan, dat veeleer Zijn leven in mij is en Hij mijn leven is?

De Heere Jezus neemt brood. Hij gaat niet van hier, zonder ons teken en onderpand achter te laten, dat wij al de door Hem verworven heilgoederen met Hem gemeen hebben. Hij verlaat deze wereld niet, zonder ons teken en onderpand achter te laten, dat wij, ofschoon Hij in de hemel is en wij op aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees en been van Zijne beenderen zijn, en wij door één Geest, evenals de leden van ons lichaam door één ziel, eeuwig leven en geregeerd worden. Hij gaat niet tot de Vader, zonder ons een zichtbaar teken en onderpand te geven, dat Hij ons midden in onze dood, uit Zijn genade en hartelijke liefde met Zijn gekruiste lichaam voedt en bij het eeuwige leven behoudt, dat wij in Hem hebben.

Daartoe neemt de Heere Jezus brood. En in welke ure?

De ure, die Hij daartoe uitkiest, moet aan de arme, angstvallige, berouwvolle zondaren en van verre staande tollenaars allen moed geven om te geloven, dat de Heere Jezus voor hen Zijn maaltijd heeft ingezet. Het is „in de nacht”, het was tussen de twee avonden, tussen welke het Paaslam geslacht en gegeten werd. En zoals het Paaslam het lichaam van Christus betekende, dat voor de zonde van Israël zou worden geslacht, en het lichaam van Christus betekende, dat het voor het volk Israël tot spijs en voeding des levens zou zijn, zodat zij, door die spijzen gesterkt, nu op één dag uit Farao's tirannie verlost, door de Roode Zee heen, zoals ook later door de Jordaan heen, in het land der belofte zouden komen - zo nam nu de Heere het brood, om dergelijke dingen overeenkomstig de aard van het Nieuwe Verbond en van het

Hogepriesterschap naar de ordening van Melchizedek aan te duiden en te bezegelen, namelijk: de redding uit de macht en de tirannie van de duivel en de zonde, de hulp door alle wateren van ellende, van nood en vervolging, heen, de volkomen redding van de dood en de inleiding in de rust Gods en ook de geestelijke voeding en bewaring bij het geestelijk leven. Het Paaslam ging hier over in Zijn lichaam.

Maar het was in de nacht, toen Hij verraden werd, hetgeen des te meer Zijn liefde tot ons, zondaren, verheerlijkt. Want dit, dat één van Zijn discipelen Hem aan de vijanden Gods overgaf, had bij Hem alle liefde moeten uitblussen. Maar nee, de Heere Jezus zag in dit verraad, hoezeer het Hem ook diep bedroefde, de voorbedachte Raad Gods tot de verlossing van de Zijnen. Daarom weifelde Hij niet, ons een bewijs en onderpand van Zijn hartelijke liefde tot ons te geven, in een ure, waarin Hem alles in de weg trad om Zijn liefde en trouw te doven. Wij dienen juist zulke liefde en trouw in allen ootmoed ter harte te nemen. En dat toch de wapenen van de eigengerechtigheid, de hoogmoed en de zelfzucht neerwerpe al wie heden wel aan de Tafel des Heeren aanzit, maar toch de wrok in het hart behoudt tegen de Waarheid in Jezus en tegen de broeder, die hem ontdekt zijn verkeerde weg, zijn liefde tot de zonde en de wereld heeft blootgelegd. En dat allen moed aangrijpe om met blijdschap tot de genade van Jezus toe te treden en niet alleen voor anderen, maar ook voor zichzelf de hartelijke liefde en trouw des Heeren hoog te verheerlijken, al wie zich voor de Heere wil kennen als de voornaamste der zondaren.

Aanschouwt, hoe de Heere Jezus onze duisternis heeft verlicht, onzen nacht van verderf, omkomen, versagen, twijfel, van hard ongeloof, heeft veranderd in een dag van geruststelling, en van zekerheid aangaande eeuwige zaligheid, en van voeding en -behoud onzer zielen bij Zijn leven, doordien Hij ons tekenen, zegelen- en onderpanden heeft gegeven, dat Hij onze gerechtigheid, ons leven en de spijs van onze zwak gelovige en naar genade en leven hongerende zielen is en blijft.

De Heere nam brood, dankte en brak het en sprak: „Neemt, eet, dat is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. Doet dat tot Mijne gedachtenis”.

Hij heeft gedankt, toen Hij het brood nam. Hij zag in het brood Zijn gekruisigd lichaam, dat de Zijnen zou sterken en behouden tot het eeuwige leven. Met blijdschap gaf Hij Zijn lichaam, opdat de Zijnen met Zijn gekruisigd lichaam één zouden zijn, voor altoos verbonden zouden zijn, als leden met Hem, het overwinnende Hoofd. Zij moeten Zijn lichaam in zich hebben, zó dat het bij hen in bloed en merg zou zijn overgegaan, opdat zij eenmaal met een verheerlijkt lichaam en een geheiligde ziel eeuwig bij Hem zouden zijn, en hier in de wereld onder elkander in eendracht zouden verbonden blijven, totdat Hij zou komen, om hen tot Zich te nemen, daarheen, waar Hij is.

Hij zegt de Vader dank voor al Zijn ontferming over al wat in zichzelf verloren is, voor de alles overtreffende weldaad van de Raad der verlossing der Zijnen, voor de macht van Zijn genade, die, hoe machtig de zonde ook zij, nog machtiger over zondaren heengaat als een sterke stroom.

Hij zegt de Vader dank, dat Hij Zijn Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat elk in Hem gelovende, het eeuwige leven hebbe, en dat de Vader Hem verkoren en geroepen heeft, om het leven van Zijn uitverkorenen te wezen. De Zijnen zullen daarvan in het brood een bewijs, onderpand en zegel hebben. Hij breekt het brood en duidt daarmee aan, dat Hij Zijn lichaam voor ons in stukken breekt, opdat Zijn gekruisigd lichaam in ons allen zij, die in Hem geloven.

En nu staat er: „Neemt!” Het is Zijn bevel. Hij is de Heere. Het is Hem toebedacht, en voor Zijn bevel moeten alle verschrikkingen van de Sinaï wijken.

„Eet”, spreekt Hij. ‘Welaan Ik weet het: In u allen zit de dood, en u ligt midden in de dood; maar evenals Ik u het gebroken brood geef, dat het natuurlijke leven in stand houdt en het vergankelijke lichaam voedt, zó geef Ik u Mijn gebroken lichaam, dat het uw lichaam en ziel in stand houdt. Ik zal geheel in u zijn met Mijn leven, met al Mijn heilverdiensten. Eet, eet Mij, dat u Mij in u hebt en zó gesterkt de lange weg door de woestijn kunt afleggen.’ Wie aarzelt hier nog, om met een gelovig hart te nemen en te eten? De Naam van Hem, Die het beveelt, is Jezus, Zaligmaker, Redder van zonden; opdat Hij ons die midden in de dood

liggen, die Hij voor Zich geheiligd heeft en gered van deze boze wereld, allen tezamen tot het eeuwige leven zou behouden hebben, laat Hij Zich door ons eten, laat Hij eten Zijn gekruisigd lichaam.

„Neemt”, het is het zaligmakende bevel van Zijn almachtige liefde. Wat wij zien is weliswaar brood; maar aan het teken geeft Hij ons te verstaan, wat Hij meent; evenals Hij bij een andere gelegenheid verklaard heeft: „Ik ben het ware brood dat uit de hemel is nedergedaald en der wereld het leven geeft”, zó verklaart Hij ook hier, wat het brood, dat Hij ons aan deze tafel geeft, te betekenen heeft.

„Dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt”. Wij nemen dus, wij eten en bevinden ons in de geest op Golgotha, bevinden ons voor de troon der genade, en tegen de honger en kommer onzer zielen eten wij de Man aan het kruis, nemen Hem geheel in ons op als ons leven tegen onze dood en weten nu, dat wij deel hebben aan al Zijn lijden en gehoorzaamheid en dat alles zo zeker ons eigen is, als hadden wij zelf in onze eigen persoon alles geleden en genoeg gedaan. En zijn ook hiervan gewis; Zijn leven in ons zal onze dood geheel opslokken en verslinden. Zo nemen wij dan en eten het Lam geheel, dat voor onze zonden geslacht is, en blijven met lichaam en ziel en geest door dit gebroken lichaam bewaard tot de toekomstige heerlijkheid. En als wij dat nemen en eten, zullen wij dan nog de zonden gedenken, die Hij niet meer gedenkt? Weg met het kwade geweten, en dat elke twijfel hier zwijge! Wij hebben hier tot niets tijd en aanleiding, dan Hem te gedenken, Die ons doemenswaardigen in Zich opgenomen heeft naar de wil des Vaders, en Zijn gekruisigd en gebroken lichaam ons te eten gegeven heeft.

Hier is Zijn bevel: *Doet dat tot Mijn gedachtenis*. Zo heeft dan Christus een lichaam, en dat is Zijn Gemeente, die allen samen als leden dat lichaam uitmaken, en aan dat lichaam geeft Hij onder het teken van het brood Zijn gekruisigd lichaam te eten, opdat Hij in dat lichaam zou leven, en het lichaam door Hem zijn leven en de zekerheid van zijn leven zou hebben. Maar dit lichaam waarvan Hij het gezegende Hoofd is, hoe ziet het er voor God uit? Zo als wij, die in Hem geloven ieder afzonderlijk leden van Zijn lichaam zijn, hebben wij wanneer wij ons goed bezien zoals wij eigenlijk zijn, niet alle oorzaak om te vrezen, dat dit lichaam toch voor God niet kan bestaan en tenslotte toch zou moeten verdwijnen? Ach, welke geestelijke ziekten zitten er verborgen in de leden, en welke zonden komen er uit te voorschijn! Ach! Zijn de leden zo gebroken voor God, als het lichaam gebroken is, dat Christus ons te eten geeft? Zijn zij in waarheid zo gebroken voor God, Die alles moet verwerpen, wat niet voor Hem verbroken en verbrijzeld is? Al heeft oudtijds de gehele Tabernakel als één lichaam geheel volkomen gestaan, en al was hij geheel naar Zijn bevelen ingericht, was hij nochtans niet geheel zonde voor God? Moest niet alles met bloed geheiligd worden? O zeker! Het gebroken lichaam van Christus zou ons niet voor de toom kunnen bewaren, als Hij niet ook aan Zijn leden Zijn bloed uitdeelde. Zondaren, mensen als wij zijn, die Hij met Zich heeft verenigd, en aan wie Hij Zijn gebroken lichaam te eten geeft, moeten ook het bewijs, het teken, het onderpand daarvan hebben, dat zo zeker ook Zijn verzoenend bloed in hen is. Ja, het moet in hen zijn, opdat het lichaam, gespijzigd met Zijn gebroken lichaam, ook gelaafd zij met dat bloed, dat al zijn zonden verzoent. Uit de drinkbeker zullen zij indrinken het Woord der eedzwering Gods: „Waarlijk zegenende zal Ik u zegenen”. Indrinken zullen zij dit Nieuwe Verbond, bevestigd in Zijn bloed. „Hun zonden zal Ik genadig zijn, en hun onwettigheden zal Ik geenszins meer gedenken”.

Daarvan betuigt ook de Apostel: Desgelijks nam Hij ook de drinkbeker na het Avondmaal en sprak: „Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed”.

Zo zeker worden onze zielen gelaafd met het eeuwige verbond, dat in Zijn bloed leeft en blijft: “Ik heb gezworen, dat Ik niet meer op u toornen. noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn genade zal van u niet wijken, en het verbond mijns vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer.”

Zo gedenken wij onze Heere Jezus Christus, mijn geliefden, op dit ogenblik, waarin wij uit deze drinkbeker drinken. Hem gedenken wij, zeg ik, en Zijn Nieuw Verbond, door God bevestigd in het bloed van Christus. Laat ons dezen drinkbeker des heils vrolijk en dankbaar opnemen en de Naam des Heeren

prijzen. De offers der Wet houden slechts de gedachtenis der zonden in leven, want zij geven geen goed geweten voor God. Maar Hij, onze lieve Heere Christus, heeft een offerande gebracht die voor eeuwig geldt, en deze offerande geeft eeuwige aflaat; alle gedachtenis der zonden neemt zij weg van het geweten.

De Priester van de Allerhoogsten God, de Koning der gerechtigheid en des vredes, komt ons hier aan deze tafel voor, zichtbaar met brood en wijn; maar onzichtbaar en voor de Troon wordt er aldus gezegd: Daar, neem en eet, het is Mijn gebroken lichaam, dat ga u door lichaam, ziel en geest, sterke en beware u tot aan de zalige opstanding. Daar, neem en drink! Het is het onherroepelijk Woord van eeuwige genade in Mijn bloed; dat bloed ga u door lichaam, ziel en geest, opdat alles wat in en aan u is, met dit verzoenende bloed vervuld zij, en u daarvan de zekerheid hebt, dat sterke u en beware u tot het eeuwige leven, tot aan de zalige opstanding. Met het brood onderhoud Ik in u de gemeenschap met Mijn gebroken lichaam, met de drinkbeker onderhoud Ik in u de gemeenschap met Mijn vergoten bloed.

Mijn Geliefden! Wij verkondigen hier de dood van Christus. Een ieder die hier onboetvaardig en huichelachtig eet en drinkt, terwijl hij toch niet aanzit als een die omkomt onder de plaag zijner zonde, wete *dat hij zich een oordeel eet en drinkt.*

Maar die zichzelf vanwege hun zonden mishagen en toch hartelijk zouden willen vertrouwen, dat ze hun vergeven zijn en de overblijvende zwakheden met Zijn lijden en sterven bedekt zijn, die hier begeren versterking des harten, voeding van het geloof, verlossing van de plaag hunner zonden, heiliging des geestes en van de gehele mens - mogen die het brood genomen hebben, de drinkbeker genomen hebben en met zulke tekenen in de hand blijde uitroepen: *Ja, ook voor mijn zonden bent U gestorven, ja ook voor mij hebt U alles volbracht! Wat vraag ik naar hemel en aarde, ik weet, dat ik U ontvangen, U omvat heb. Door Uw dood is volkomen betaling geschied, ook voor mijn zonden. Uw dood is de dood van mijn dood. Help mij door alles heen en haal mij af; ik heb lust om bij U in te wonen. Ja, kom Heere Jezus! Amen.*

ENIGE VRAGEN EN ANTWOORDEN TOT ONDERZOEK EN OEFENING VAN ZICHZELF OF
BIJ HET DOEN VAN DE BELIJDENIS DES GELOOFS

DOOR
Dr. H. F. KOHLBRUGGE
IN LEVEN PREDIKANT BIJ DE NEDERLANDS-GEREFORMEERDE GEMEENTE
TE ELBERFELD.

Van Gods Woord.

1. Vraag. *Geef ons eens een uiterlijk bewijs dat de Bijbel Gods Woord is?*

Antwoord. 2 Petrus 1 vers 20 en 21. "Dit eerst wetende, dat geen profetie van de Schrift is van eigen uitlegging. Want de profetie is voortijd niet voortgebracht door de wil eens mensen, maar de heilige mensen Gods, van de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken." Zie ook Joh. 16 vers 13.

2. Vraag. *Zijn dus de Profeten en Apostelen daarvan verzekerd geweest, dat hun woord en doen des Heeren woord was?*

Antwoord. Ja, en zo versta ik wat Mozes zegt, Deut. 30 vers 19, en wat ik bij Jozua lees Hoofdstuk 21 vers 45. Al de profeten heffen hun prediking steeds aldus aan: *zo spreekt de Heere!* Hoezeer de Apostelen daarvan zeker geweest zijn, leren wij uit 1 Cor. 15 vers 1 en 2; Gal. 1 vers 8. Jac. 1 vers 21; 1 Thess. 2 vers 13.

3. Vraag. *Maar hoe weet u dat voor uzelf, dat door de Bijbel de Heere tot u spreekt, als een man tot zijn naaste?*

Antwoord. Aan de kracht en de werking daarvan op mijn ziel en zijn invloed op mijn doen en laten, vooral bij zielstreurigheid, bekommring en radeloosheid, zoals de Apostel zegt, "dat ook werkt in u die gelooft." 1 Thessal. 2 vers 13.

4. Vraag. *Maar u bent maar een ongeleerd mens; kunt ge u met dat innerlijk bewijs niet bedriegen?*

Antwoord. Ik zeg met de Geloofsbelijdenis artikel 5: "Wij ontvangen al deze boeken om ons geloof daarnaar te regelen, daarop te gronden, en daarmee te bevestigen. Wij geloven zonder twijfeling al wat in dezelve begrepen is inzonderheid omdat de Heilige Geest getuigenis geeft in onze hart en, dat die boeken van God zijn."

5. Vraag. *Maar is dat geen dweperij?*

Antwoord. 1 Joh. 2 vers 27. "En de zalving die gijlieden van Hem ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van node dat iemand u lere. Maar gelijk dezelve zalving u leert van alle dingen, zo is zij ook waarachtig en is geen leugen. En gelijk zij u geleerd heeft, zo zult gij in Hem blijven." En zo vervolgens Jesaja 54 vers 13; Joh. 6 vers 45; Joh. 7 vers 17; Matth. 11 vers 25.

6. Vraag. *Maar er is zoveel onduidelijks in, of begrijpt u wel alles wat er in staat?*

Antwoord. I Cor. 2 vers 12: "Doch wij hebben niet ontvangen de geest van de wereld, maar de Geest die uit God is, opdat Wij zouden weten de dingen die ons van God geschonken zijn", en verder 2 Tim. 3 vers 15-17; 2 Petrus 3 vers 15-18; Psalm 19 vers 8; Hoséa 14 vers 10; Spreuk. 4 vers 18; 2 Petrus 1 vers 19; Jesaja 8 vers 20; Lukas 16 vers 29; Markus 4 vers 24 ("en u die hoort, zal meer toegelegd worden"). Voorts

bid ik Psalm 119 vers 18 en vertrouw op de belofte Psalm 25 vers 12-14.

7. Vraag. *Waarom is u des Heeren woord boven alles dierbaar?*

Antwoord. Vanwege de krachtige troost en de rust van de ziel, die het geeft in nood en dood, gelijk ik geleerd ben en ondervind, hoe de Heere Zijn Woord aan alle kanten waar maakt: zijn bedreigingen voorwaar; en niet minder maar nog overvloediger, in Zijn heilsbeloften, Psalm 119 vers 92; Jesaja 34 vers 16; Psalm 119 vers 96.

8. Vraag. *Waarom leest u dus de Bijbel?*

Antwoord. Om mijn God daarin te ontmoeten, Hem te horen, Hem te vrezen, in Hem te geloven en Hem boven alles te leren liefhebben.

Van God.

9. Vraag. *Wie is God?*

Antwoord. Dat eeuwig, enig, eenvoudig, volmaakt, rechtvaardig, heilig en goedertieren Wezen, dat buiten mij en alle schepselen in Zichzelf bestaat, van alles onafhankelijk is en mij alleen gelukkig en zalig maakt in Zijn genade en Zijn algenoegzaamheid.

10. Vraag. *Wat is dus God voor u?*

Antwoord. Een levende God, mijn enig al, mijn hoogst en eeuwig Goed, de enige rust voor mijn ziel, geheel licht, geheel liefde.

11. Vraag. *Wat belijdt u van God, als u het geschapene aanziet?*

Antwoord. Gen. 15 vers 5: "Toen leidde Hij hem uit naar buiten en zeide: zie nu op naar de hemel en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt. En Hij zeide tot hem: zo zal uw zaad zijn." Vergelijk hiermee Job 42 vers 2 en 3; Psalm 8 vers 4 en 5; Psalm 104 vers 24 en 27; Psalm 146 vers 5 en 6; Jesaja, 40 vers 26 en 27; Cap. 1 vers 3; Hand. 14 vers 17; Hand. 17 vers 25 en 27; Rom. 1 vers 20; Openb. 4 vers 10 en 11.

12. Vraag. *Waar leidt u dat alles heen?*

Antwoord. Tot des Heeren Genadeverbond, of Zijn volmaakte regel van een ootmoedig geloof en een dankbaar leven, hetwelk de hoofdinhoud van Zijn Woord is.

13. Vraag. *Weet u iets van God zonder Christus?*

Antwoord. Nee, dan is Hij mij óf onbekend, óf een verterend vuur.

14. Vraag. *Hoe wenst u dan alleen altijd met God te wandelen of aan Hem te denken?*

Antwoord. Nooit zonder Christus, zijn lieven Zoon, mijn Heer. Joh. 1 vers 18.

15. Vraag. *Waaraan kent u God in Zijn ernst?*

Antwoord. Aan het schrikken van het ontwaakt geweten, aan Zijn toorn in mijn binnenste over mijn zonden.

16. Vraag. *Waaraan kent u God geheel in al Zijn goedertierenheid?*

Antwoord. Aan de vergeving van al mijn zonden, Jeremia 31 vers 34; Micha 7 vers 18.

17. Vraag. *Wat weet u daarvan ondervindelijk te vertellen?*

Antwoord. Psalm 66 vers 16: "Komt, hoort toe, o al gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft."

18. Vraag. *Hoe komt u voor Gods aangezicht?*

Antwoord. Eféze 2 vers 18: "Want door Hem hebben wij beiden de toegang door één Geest tot de Vader." Verder Hebr. 11 vers 6; Psalm 25 vers 47; Lukas 15 vers 18; Psalm 100 vers 2 en 3.

19. Vraag. *Hoe geeft God Zich te kennen aan Zijn uitverkorenen, zodat in die kennis al hun leven en hun enige troost in leven en in sterven is?*

Antwoord.

1e. Als een genadige en verzoend God;

2e. Als een éinig en drie-enig Wezen;

3e. In al Zijn deugden en volmaaktheden, zoals ze verheerlijkt zijn in Christus Jezus;

4e. In Zijn vrijmacht van eeuwige verkiezing of verwerping;

5e. In Zijn bepaalde verkiezing ten eeuwige leven van hun bijzondere personen uit vrijmachtig welbehagen en vrije ontferming;

6e. In Zijn Vaderlijke voorzienigheid.

20. Vraag. *Wie vond God als Zijn genadige God en verzoend Vader?*

Antwoord. (Aan de lezer/hoorder overgelaten).

21. Vraag. *Waarom is de waarheid, dat God éinig is, hem een zielsbehoefte?*

Antwoord. Om verzekerd te wezen, dat in God geen "ja" én "nee" is.

22. Vraag. *Waarom kan een gelovige niet leven zonder het geloof, dat God drie-enig is?*

Antwoord. Omdat elk ander geloof zou strijden tegen de werking, die hij voor zichzelf van de drie onderscheidene Personen ondervonden heeft en ondervindt.

23. Vraag. *Wat hebt u dan daarvan voor uzelf ondervonden?*

Antwoord. (Aan de lezer overgelaten).

24. Vraag. *Vertel ons eens ter van ons versterking van de harten en, wat u van Gods deugden en volmaaktheden voor lichaam en ziel ondervonden hebt, en wat invloed deze op uw wandel hebben, b.v. van Gods almacht, lankmoedigheid en geduld, zijn alomtegenwoordigheid, alwetendheid, getrouwheid en blijken van gunst, ook van Zijn heiligheid en onkreukbare rechtvaardigheid.*

Antwoord. (De medeling daarvan aan de lezer overgelaten).

25. Vraag. *Hoe is Gods eeuwige verkiezing en verwerping een troost?*

Antwoord. (Aan de lezer overgelaten).

26. Vraag. *Hebt u iets ondervonden van uw bijzondere verkiezing tot zaligheid?*

Antwoord. Het ging mij als Hagar, de zwarte en rebelligste, Gen. 16 vers 13. In de nood van de ziel en onder het kruis kreeg ik de troost naar Jer. 31 vers 2; Jesaja, 54 vers 10; Rom. 8 vers 30, en meer dergelijke goede, troostrijke woorden van mijn grote Ontfermer.

27. Vraag. *Weet u het goed, dat dit geen zinsbedrog geweest is?*

Antwoord. Jesaja 38 vers 15 en 16: "Wat zal ik spreken? Gelijk Hij het mij heeft toegezegd, zo heeft Hij het mij gedaan; ik zal nu al zoetkens voorttreden al mijn jaren, vanwege de bitterheid van mijn ziel. Heere, bij deze dingen leeft men, en in al deze is het leven mijns geestes. Want Gij hebt mij gezond gemaakt en mij genezen." Verder 1 Tim. 1 vers 15.

28. Vraag. *Wat weet u uit uw leven en dat van de uwen bij ondervinding van Gods Vaderlijke voorzienigheid over u, tot lof van de Heere, u te herinneren?*

Antwoord. (Aan de lezer overgelaten).

29. Vraag. *Moesten u ook de zonden ook werken ten goede?*

Antwoord. Tot mijn verootmoediging, zonder dat de Heilige God ooit oorzaak van het kwaad van de zonde is. Psalm 51 vers 6.

Van de Schepping van Hemd en Aarde, van de Engelen en van de Mensen.

30. Vraag. *Wat zegt de Apostel Paulus daarvan?*

Antwoord. Hebr. 11 vers 3: "Door het geloof verstaan wij dat de wereld door het Woord Gods is toebereid, zo dat de dingen die men ziet, niet geworden zijn uit de dingen die gezien worden."

31. Vraag. *Wat troost u die Schepping?*

Antwoord. Dat ik niet tot de afgoden behoef te lopen, noch vlees tot mijn arm te stellen, maar dat ik, bij Gods Wet en Getuigenis blijvende, al zie ik ook niet van waar het komen moet of komen kan, mij op de almacht en trouw van mijn God verlaten mag, naar Psalm 33 vers 9 en Rom. 4 vers 17b.

32. Vraag. *Wat is die Schepping voor een daad Gods?*

Antwoord. een daad van Zijn goedheid en barmhartigheid.

33. Vraag. *Door wie heeft God alles gemaakt?*

Antwoord. Door zijn eeuwige Zoon, het ongeschapen Woord. Joh. 1 vers 3; Col. 1 vers 16.

34. Vraag. *Onderhoudt en regeert God alles door Zijn Zoon Christus?*

Antwoord. Ja, zeker, en zo is er niets bij geval en moet al het schepsel dienstbaar zijn tot verheerlijking Gods en Zijn uitverkorenen ten goede.

35. Vraag. *Wat troost hebt u daarvan, dat God álles door de Zoon van Zijn liefde schiep en onderhoudt?*

Antwoord. Dat ik, de Heere Jezus gevonden hebbende, de belofte heb ook voor dit leven, voor het kleinste en het grootste, nademaal Hem alles onderdanig gemaakt is, zoals geschreven staat Psalm 8 vers 7-9, en Jesaja, 33 vers 16b. En zo weet ik, dat al het geschapene mijn Hemelse Vader toebehoort, Die aan mij, Zijn kind, niets zal laten ontbreken.

36. Vraag. *Wat troost het u, dat God de Engelen geschapen heeft?*

Antwoord. Hetgeen de Apostel Paulus van die heilige Troongeesten zegt, Hebr. 1 vers 14, en wat de Heere Jezus ons daarvan openbaart, Matth. 18 vers 10; Lukas 16 vers 22; Luc. 15 vers 10.

37. Vraag. *Zijn alle Engelen goed gebleven?*

Antwoord. Nee, enige zijn uit de Hemel uitgeworpen vanwege hun hoogmoed. Zie de brief van Judas vers 6.

38. Vraag. *Wat zijn deze sindsdien?*

Antwoord. Gezworen vijanden van God en van al Zijn kinderen, haters van het goede, listige leugenaars en verdervers, die nooit ophouden mij te bestrijden, Gods genade in verdenking te brengen, Christus voor mij te verdonkeren, en mij van het blijven bij 's Heeren Woord en Gebod af te trekken.

39. Vraag. *Wat zegt de Apostel Petrus daarvan?*

Antwoord. 1 Petrus 5 vers 8: "Zijt nuchteren en waakt. Want uw tegenpartij, de duivel, gaat om als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden."

40. Vraag. *Waartoe zoekt de duivel steeds te verleiden?*

Antwoord. Tot zonde, onder voorgeving van het goede; profijt of vermaak, zelfs van hoger licht, kennis en genot.

41. Vraag. *Wat troost het u, dat God u geschapen heeft?*

Antwoord. Dit, dat God mij, als Zijn werk, door en door kent, en Zijn werk niet laat varen; ten andere, dat Hij ons na onze diepe val, in Christus Jezus herschiep.

Van de zonde.

42. Vraag. *Wat was oorzaak van die diepe val, waarvan u spreekt?*

Antwoord. De listige verleiding van de duivel en 's mensen moedwillige ongehoorzaamheid. Joh. vers 44; Rom. 5 vers 12 en 19.

43. Vraag. *Wat is het gevolg van de zonde?*

Antwoord. Aangezien de zonde een bedrijf is met gedachten, woorden of werken tegen een heilig, eeuwig God en tegen Zijn heilige, eeuwige Wet, zo is het gevolg, dat zij nooit door tijdelijke verbetering goed te maken is, maar een eeuwige schuld en een eeuwige straf, de eeuwige vervloeking en verdoemenis na zich sleept, welke straf moet gaan over ziel en lichaam, dus over de gehele mens.

44. Vraag. *Wat is zonde?*

Antwoord. Alles wat is, denkt en handelt tegen Gods ordinantiën, buiten de gemeenschap Gods, zonder geloof, buiten, of boven Zijn Woord en Gebod van de liefde.

45. Vraag. *Waar begint bij ons die zonde, welke "erfzonde" heet?*

Antwoord. Zij heeft haar oorsprong in Adams overtreding, wiens overtreding en schuld op ons, als zijn nakomelingen, overging door toerekening, en begint bij ons van het ogenblik aan van onze ontvangenis en geboorte. Psalm 51 vers 7; Gen. 8 vers 21.

46. Vraag. *Wat belijdt u van deze uw erfzonde?*

Antwoord. Bij de Heiligen Doop belijd ik met, wat het Formulier zegt, dat de kinderen aan allerlei ellende, ja, aan de verdoemenis zelfs, onderworpen zijn. En verder, volgens mijn eigen droevige ervaring, wat onze Geloofsbelijdenis daarvan zegt in artikel 15.

47. Vraag. *Hoelang hebt u met deze verdorven aard te strijden?*

Antwoord. Ik zeg met de Catechismus: "mijn hele leven lang."

48. Vraag. *Zit die verdorvenheid in de uiterlijke leden van het lichaam of in het hart?*

Antwoord. In het hart en de zonden komen daaruit voort in de gedachten door de kwade begeerlijkheid, en gaan zo over tot daden. Markus 7 vers 21 en 22. Jac. 1 vers 14 en 15.

49. Vraag. *Zeg ons nog nader, wat zonde is.*

Antwoord. Ongehoorzaamheid aan Gods wet en Gebod, ongerechtigheid, moedwillige ongelovigheid aan Zijn Evangelie aan Zijn heilsbeloften, - in het kort: dat ik voor kwaad en gevaarlijk houd wat Gods Woord en Geest zeggen dat goed is, en voor goed wil laten doorgaan wat Gods Woord en Geest mij zeggen dat kwaad is.

50. Vraag. *Maar wat nut de waarheid van de erfzonde?*

Antwoord. Dat de mens er van overtuigd zij, dat hij radicaal dood is voor het geestelijk leven, en al zijn doen uit de dood is. Efése 2 vers 1; 1 Cor. 2 vers 14; Rom. 8 vers 7.

Van Gods Wet.

51. Vraag. *Hoe is Gods Wet?*

Antwoord. Geestelijk.

52. Vraag. *Wat wilt u daarmee zeggen?*

Antwoord. Dat de woorden van de Wet moeten verstaan worden, en dat wij er ook in overeenstemming moeten zijn, naar de mening van de Heilige Geest, zoals Die ons hebben wil, om hier en hiernamaals eeuwig te mogen genieten de gelukzaligheid Gods voor Zijn Heilig Aangezicht.

53. Vraag. *Zo kent u dan uw ellendigheid uit de Wet Gods?*

Antwoord. Ja, en wel bepaald die ellendigheid, dat, als ik Jezus loslaat, om het elders te zoeken, ik ras ondervind, dat ik vleselijk ben, onder de zonde verkocht. Rom. 7 vers 14.

54. Vraag. *Wat ontdekt ons Gods Wet in het algemeen?*

Antwoord. Onze natuurlijke geneigdheid en ons overgegeven-zijn om God en onze naaste te haten, terwijl haar rechtvaardige en heilzame eis enkel liefde is.

55. Vraag. *Wat leert u verder uit Gods Wet?*

Antwoord. Wat de Apostel Paulus belijdt in Rom. 7 vers 7 en 8.

56. Vraag. *Wat ondervindt u als u omgaat met dat "doe dat" en "de mens die deze dingen doet"?*

Antwoord. Dat de Wet toorn werkt, Gods toorn, over mij en mijn waan en mijn toorn en boosheid tegen God, omdat Hij mijn opzet en doen bestraft en verwerpt, die ik voor goed wilde doen doorgaan.

57. Vraag. *Zijn de ware gelovigen niet geheel van de Wet ontslagen?*

Antwoord. Wel wat haar verdoemende en dwingende kracht aangaat, maar niet voor zover zij een regel is

van het genadeverbond; als zodanig hebben zij Gods Wet van harte lief en zijn vrijwillige daders van de Wet.

58. Vraag. *Maar hoe komen zij dan tot het doen naar deze regel?*

Antwoord. Rom. 7 vers 4. “Zo dan, mijn broeders, gij zijt ook der Wet gedood door het lichaam van Christus, opdat gij zoudt worden eens Anderen, namelijk Desgenen, die van de doden opgewekt is, opdat wij Gode vruchten dragen zoude.” En Ef. 2 vers 10; Jer. 31 vers 33; Ezech. 36 vers 26 en 27; Psalm 110 vers 3.

Van het werkverbond en het Genadeverbond.

59. Vraag. *Bij welke Apostel vindt u de Onderwijzing aangaande die beide verbonden?*

Antwoord. Bij de Apostel Paulus, onder andere Gal. 4 vers 21-31.

60. Vraag. *Wat is het werkverbond, en hoe luidt het?*

Antwoord. Het luidt: “De mens die deze dingen doet, zal door dezelve leven”, en is de verplichting, die de mens op zich neemt om geheel en volkomen te zijn en te handelen naar al woorden van de Wet, waarbij God van zijn zijde op Zich neemt hem dan te laten leven.

61. Vraag. *En wat is het genadeverbond, en hoe luidt het?*

Antwoord. Het luidt: “Ik ben de Heere, die u heiligt”, en bestaat in de belofte, gegrond in het bloed van het Verbond, dat God Zelf door Zijn Zoon alles voor ons doen zal, wat de Wet eist, en ons door Zijn Geest zó zal maken, dat de Wet niet tegen ons zal zijn, terwijl wij van onze zijde zulke beloften, na Christus onze Heer ingeplant te zijn door een oprecht geloof, ook door dat oprecht geloof omhelzen, onder afzien van ons eigen zijn en van alle werk van onze zijde.

Van onze Heere Jezus Christus.

62. Vraag. *Wie is Hij?*

Antwoord. Het Hoofd, de Uitvoerder en Borg van het Genadeverbond.

63. Vraag. *Wat heeft Hij Gode gebracht, waarin dat Verbond vaststaat?*

Antwoord. Zichzelf tot genoegdoening aan Gods strafeisende gerechtigheid door verzoening. Jesaja, 53 vers 10.

64. Vraag. *Heeft Hij alleen ons met God verzoend?*

Antwoord. God met ons en ons met God. 2 Cor. 5 vers 19.

65. Vraag. *Wat troost u Zijn waarachtige rechtvaardige menselijke natuur?*

Antwoord. Hebr. 2 vers 17 en 18. “Waarom Hij in alles de broederen moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zonde zijn, in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen Hij Zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen, die verzocht worden, te hulp komen.” Hebr. 4 vers 15; 7 vers 26.

66. Vraag. *Wat troost u zijn Goddelijke natuur?*

Antwoord. Dat God geopenbaard is in vlees, en dat mijns Heeren zoenoffer, eens voor altijd Gode gebracht, van een eeuwig geldende kracht en waardij is.

67. Vraag. *Welke staten merkt u op in onze Heere?*

Antwoord. De staat van Zijn vrijwillige vernedering en de staat van Zijn daarop gevolgde verhoging. Fil. 2 vers 610.

68. Vraag. *Wat troost u de staat van Zijn vrijwillige vernedering?*

Antwoord. Dat ik met Hem in de wereld ben, gelijk Hij er was, 1 Joh. 4 vers 17; dat ik met Hem in Zijn kribbe lag, met Hem aan het vervloekte kruishout hing en daar met Hem stierf, ook met Hem in Zijn graf lag; en Hij in mijn graf, gelijk Hij mijn verdoemelijke geboorte aanvaardde, toen Hij ons vlees en bloed aannam.

69. Vraag. *En wat troost u de staat van Zijn verhoging?*

Antwoord. Ef. 2 vers 46. "Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, heeft door Zijn grote liefde, waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden). En heeft ons mede opgewekt en heeft ons mede gezet in de hemel in Christus Jezus." Ef. 1 vers 1921; Col. 3 vers 14; Fil. 3 vers 21; Rom. 8 vers 11 en vers 34; Openb. 1 vers 17 en 18; Hebr. 9 vers 28; Cap. 13 vers 20 en 21.

70. Vraag. *Wat troost u het Profetisch ambt van onze Heere?*

Antwoord. Jesaja, 35 vers 28. "Zij zal lustig bloeien, en zich verheugen, ja, met verheuging, en juichen. De heerlijkheid van de Libanon is haar gegeven, de sieraad van Karmel en Saron; zij zullen zien de heerlijkheid van de Heere, het sieraad onzes Gods. Versterkt de slappe handen en stelt de struikellende knieën vast. Zegt de onbedachtzamen van hart: Wees sterk en vreest niet, ziet, ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods, Hij zal komen en ulieden verlossen. Alsdan zullen der blinden ogen opgedaan worden en der doven oren zullen geopend worden. Alsdan zal de kreupele springen als een hert, en de tong van de stommen zal juichen. Want in de woestijn zullen wateren uitbarsten en beken in de wildernissen. En het dorre land zal tot staand water worden. En het dorstige land tot springaders van wateren; in de woningen van de draken, waar zij gelegen hebben, zal gras met riet en biezen zijn. En aldaar zal een verhevene baan en een weg zijn, welke de heilige weg zal genaamd worden. De onreine zal daar niet doorgaan, maar hij zal voor deze zijn; die deze weg wandelt, zelfs de dwazen zullen niet dwalen." Joh. 14 vers 6; Jesaja 30 vers 21.

71. Vraag. *Wat troost u het Hogepriesterlijk ambt van onze Heere?*

Antwoord. Hebr. 4 vers 16. "Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de Troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd"; verder Joh. 17; Hebr. 6 vers 1720; Cap. 7 vers 24 en 25; Cap. 8 vers 1; Hfd. 9 vers 14; Cap. 10 vers 10, 21 en 22.

72. Vraag. *Wat troost u het Koninklijk ambt van onze Heere?*

Antwoord. Hebr. 2 vers 8 en 9. "Alle dingen hebt u onder Zijn voeten onderworpen. Want daarin, dat Hij Hem alle dingen heeft onderworpen, heeft Hij niets uitgelaten, dat Hem niet onderworpen zij. Maar nu zien wij nog niet, dat Hem alle dingen onderworpen zijn. Maar wij zien Jezus met heerlijkheid en eer gekroond, die een weinig minder dan de engelen geworden was, vanwege het lijden van de dood, opdat Hij door de genade Gods voor allen de dood smaken zou." Matth. 9 vers 27; Markus 10 vers 47 en 48;

Openb. 5 vers 5; 22 vers 16; Matth. 21 vers 5; Joh. 18 vers 37; Matth. 25 vers 34; Lukas 19 vers 27; 1 Cor. 15 vers 25 en 26.

73. Vraag. *Wat verstaat u door de naam Middelaar?*

Antwoord. Dat Immanuël vrijwillig, volgens 's Vaders Raadsbesluit, het op Zich genomen heeft om ons zondaren, die Hem van de Vader gegeven zijn, te verzoenen en in eeuwige behoud te zetten in Zichzelf; nemende daartoe op Zich onze vloek, zonde, schuld en straf, en dragende Gods toorn, die over ons gekomen was. Zo is Hij de Middelaar van het Genadeverbond. Joh. 17 vers 19 en 20; 1 Tim. 2 vers 5 en 6.

74. Vraag. *Hoe is Christus onze Borg, volgens Jer. 30 vers 21?*

Antwoord. Hij is niet borg van Godswege bij ons, dat God ons zal zalig maken indien wij geloven, maar Hij is Borg voor ons bij God, dat Hij ons gewassen, gerechtvaardigd geheiligd en volkomen verlost heeft, en dat Hij ons zonder vlek of rimpel, Gode toebrengt. En zo is Hij ook onze Voorspraak bij de Vader. Van dit alles was Juda, als borg en voorspraak van zijn broeder Benjamin, al een voorbeeld.

Van de Heilige Geest en onze heiligmaking.

75. Vraag. *Hoe weet u, dat de Heilige Geest God is, eenswezens met de Vader en de Zoon?*

Antwoord. Ten eerste: door de getuigenissen van de Heilige Schrift, en ten tweede: door Zijn gemeenschap met ons.

76. Vraag. *Wat ondervindt u dan door die gemeenschap?*

Antwoord. Dat alles, wat ik denk en doe als Gode welgevallig Zijn daden zijn, daden van Zijn Schepping, van Goddelijke macht en ongehoudene genade.

77. Vraag. *Hoe dat?*

Antwoord. Omdat ik vanwege mijn volslagen verdorvenheid, geheel onmachtig en onbekwaam ben om tot de Heere Jezus te komen, Hem "Heere" te noemen, en "Abba, Vader!" te roepen; ook mij het meest goddeloos, verkeerd en zwak vind, als de Heere Zelf dat door mij volbrengt, waartoe Hij mij roept. 1 Cor. 12 vers 3; 2 Cor. 12 vers 9; Jona 1 vers 3; Hand. 10 vers 14.

78. Vraag. *Is er dan bij de mens niets van Gods heerlijk Beeld overgebleven, zodat hij, b.v. door gebeden, verzuchtingen en andere goede werken, uit zichzelf tot God komen kan?*

Antwoord. Er is bij de mens zoveel van Gods Beeld overgebleven als genoegzaam is, dat hij zichzelf niet verontschuldigen kan, maar verdoemd moet worden, Ned. Geloofsbelijdenis art. 14; zoveel is er verder van overgebleven als de mens misbruikt om met hulp van de boze geest al ware genade, zolang hij kan, tegen te staan. Daarentegen is er niets bij de mens overgebleven van dat heerlijk Beeld, dat hem in staat zou stellen, iets te begrijpen van de dingen Gods en van Zijn zaligheid, of er ook maar naar te verlangen!

79. Vraag. *Zo belijdt u dan, dat geloof, waarachtig berouw en bekering en gebed, en alle levendmaking en doen van 's Heeren wil, - bij aanvang en bij voortgang - de almachtige werkingen zijn van Zijn Geest?*

Antwoord. Voorzeker.

80 Vraag. *Wie kan het ons alléén zeggen of God gedachten des vredes over ons heeft?*

Antwoord. De Heilige Geest, en Die doet het ook.

81. Vraag. *Heeft de Heere Jezus het ons dan niet gezegd?*

Antwoord. Ja, maar dat kunnen wij voor onszelf niet geloven tenzij de Heilige Geest dit, en voorts alles wat de Heere Jezus gedaan, geleerd en geleden heeft; op ons krachtdadig toepast en in onze hart en blijvend inprent.

82. Vraag. *Wat is heiligmaking van de Geest?*

Antwoord. Die vrijmachtige werking, welke gelegd is in de opstanding van onze Heere uit de doden, waarmee de Heilige Geest, naar zijn wil, dat op onze zielen toepast, wat God ons heeft bereid, ons Christus door geloof inlijvende en ons de Heere Jezus met alles, waartoe Hij ons van God gemaakt is en wat Hij voor ons verworven heeft, leert aannemen.

83. Vraag. *Hoe is de werking van de Heilige Geest te dien einde?*

Antwoord. Hij schenkt overtuiging van zonden, en dat wij niet drie of vier zonden, maar ontelbare zonden begaan hebben, zowel die wij weten als die wij niet weten, zodat die meer zijn dan de haar op ons hoofd. Hij werkt een waarachtig berouw, niet alleen vrees voor straf, maar ook waarachtige haat tegen de zonde, verslagenheid van de ziel en droefheid naar God, met belijdenis van schuld en van verdienden eeuwige dood. Zo maakt Hij ons levend, leert ons Jezus zoeken, God om Zijn ontferming aanroepen en heilbegerig luisteren naar wat Jezus voor verloren en dode zondaren is; dan begint blij ons krachtdadig te roepen, door het gepredikte of geschreven Woord, om zoals wij zijn, tot Jezus de toevlucht te nemen. Daarop brengt ons de Geest de woorden van de Heere Jezus in de ziel, verlicht ons verstand en buigt onze wil liefelijk over, om die woorden voor onszelf te geloven, zodat wij met de Heere één worden, Hem hand en hart geven, al Zijn beloften als aan ons gedaan en al zijn weldaden aannemen en zo door en met Christus tot de Vader gaan. Ook begint de Geest ons te verzekeren van de goedkeuring van de Vader daarover, dat onze ziel tevreden is met Zijn Lam, dat de zonde van de wereld wegdraagt. En ons te verzegelen van die tevredenheid van de Vader met ons op deze enige grond.

84. Vraag. *Waar staat dat alles geschreven, wat u onder heiligmaking van de Geest verstaat?*

Antwoord. Onder andere 1 Petrus 1 vers 2.

85 Vraag. *Wat verstaat u dus hoofdzakelijk onder heiligmaking?*

Antwoord. Het krachtdadig inzetten van de uitverkorenen in alles wat God voor ons uit vrije goedheid heeft bereid, wat Christus voor ons is en ons verworven heeft door Zijn doende en lijdende gehoorzaamheid. De krachtdadige roeping en daarmee verbonden bekering of wedergeboorte of levendmaking of vernieuwing naar Christus' evenbeeld. De krachtdadige toepassing van alle heilsbeloften; het gelovig aannemen van de personele vrije rechtvaardigmaking en de dagelijkse vernieuwing; het vervuld worden met vruchten van de gerechtigheid, die door Jezus Christus zijn; het wandelen in al Gode welbehaglijke, goede werken. In het kort: het gehele geestelijke leven in zijn aanvang en voortgang, het overzetten in de beide delen van het Genadeverbond; de vergeving van onze zonden en van onze zondige aard, en dat de Heere Zelf het op Zich genomen heeft ons te heiligen. De vervulling van al behoeften van de geestelijke mens, in volle omvang.

86. Vraag. *Waarop is het geestelijke leven steeds uit?*

Antwoord. Gode alleen van alles de eer te geven, "in Christus Jezus gevonden te zijn, om Hem te kennen en de kracht van Zijn opstanding", enz. (Fil. 2 vers 10 en 11), Hem onverdeeld lief te hebben en aan te kleven, in Hem te blijven en de broederen en de naaste te dienen. In het kort: op heiligheid in gedachten, woorden en werken, omdat de Heere het zo waardig is.

87 Vraag. *Kan het geestelijke leven door zonde, duivel en wereld er wel onder raken?*

Antwoord. Ja, voor een tijd, en niemand van 's Heeren heiligen is zolang hij leeft, tegen enige zonde zeker, aangezien wij steeds tot al boosheid geneigd zijn. Maar het komt altijd weer boven, onder steeds diepere verootmoediging, door het Woord van de vergeving van de zonden en door de Geest van genade en van gebed.

88. Vraag. *Bij wie komt het altijd weer boven?*

Antwoord. Bij hen, in wie het onvergankelijke zaad van 's Heeren Woord door genade ligt. 1 Joh. 3 vers 9.

89. Vraag. *Wat verstaan de Apostelen Johannes en Paulus door de woorden "zonde" en "zondigen"? Bijvoorbeeld 1 Joh. 3 vers 9, Hebr. 10 vers 26.*

Antwoord. Dat wij behalve het geloof werken zoeken tot onze rechtvaardigmaking, dié Jezus miskennen, Die in vlees gekomen is; en de ware heiligen verlaten, uit liefde tot de wereld of uit vrees voor tijdelijk leed of verlies.

90. Vraag. *Wat verstaat de Apostel onder heiligmaking, Hebr. 12 vers 14?*

Antwoord. De heiligmaking in het bloed en door de Geest van Christus.

91. Vraag. *Is er nog een heiligmaking in een andere zin?*

Antwoord. Ja, volgens Rom. 12 vers 1; 1 Thess. 4 vers 3; Rom. 6 vers 12 en 19. Deze komt uit de eerste voort in lijdzaamheid, als wij de eerste najagen.

92. Vraag. *Wordt ons heiligheid ingestort bij de vrije rechtvaardigmaking?*

Antwoord. Volstrekt niet; God rechtvaardigt als Rechter de goddeloze, op grond van Christus' genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid, alléén uit geloof, zonder werken van de wet.

93. Vraag. *Hoe komt men dan tot goede werken?*

Antwoord. Zoals boven gezegd is, niemand heeft die ooit in eigen hand. Maar zij zijn ons ter hand en worden overvloedig naar Gods nieuwe Schepping, Ef. 2 vers 10, en naar zijn verbondsbelofte, Ezech. 36 vers 27; als maar de plant van de Hemelse Vader is.

94. Vraag. *Is er een inklevende heiligheid in de gelovigen?*

Antwoord. God ziet geen andere heiligheid aan dan de heiligheid van Christus, welke aan het geloof, zonder werken van de wet, tegelijk met Zijn genoegdoening en gerechtigheid geschonken en toegerekend wordt (zie Heid. Catechismus Vraag. 60). Maar dit is inklevend in de oprechten van gemoed, *dat de Heilige Geest in hen blijft, Die hen troost en leert bidden dat God de Heere met hen doe en in hen werke, wat Hij in Zijn genadeverbond, Ezech. 36 vers 27 beloofd heeft, weshalve ook het zaad van de wedergeboorte in hen blijft, 1 Joh. 3 vers 9, en hun geloof niet ophoudt. En zo mogen alle ellendigen, die op de Heere hopen, de genade van hun volharding voor zeker houden.*

95. Vraag. *Hoe maakt iemand zijn roeping en verkiezing vast?*

Antwoord. Dat leert ons de Apostel Petrus, 2 Petrus 1 vers 2-11, en ik versta dat in de zin, waarin de Heidelbergse Catechismus, Vraag. 86 zegt: *dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij.* Vgl. Fil. 2 vers 12 en 13.

96. Vraag. *Welke troost hebt u daarvan?*

Antwoord. Het verzekert mij niet van mijn rechtvaardigheid voor Gods Rechterstoel, maar voor de oprechtheid van mijn wandel en van de rechtvaardigheid van mijn zaak tegenover al de vijanden van mijn Heere. Vgl. Psalm 18 vers 21-25; Psalm 119 vers 18; Psalm 139; Psalm 73.

97. Vraag. *Bereikt het geestelijke leven hier geheel datgene, waarop het uit is?*

Antwoord. Nee; vergelijk Fil. 3 vers 12-15; 1 Cor. 13 vers 9-13; Rom. 8 vers 23.

98. Vraag. *Bent u van uw volkomen zaligheid in de Heere, zowel voor dit leven als tegen uw sterfuur, verzekerd?*

Antwoord. De Apostel Paulus schrijft, Ef. 2: "Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, niet uit de werken." En Rom. 8 vers 38 en 39: "Ik ben verzekerd, dat nóch dood noch leven, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods welke is in Christus Jezus, onze Heere." Zie verder Fil. 1 vers 6; 2 Tim. 4 vers 18.

99. Vraag. *Maar hoe weet u, dat dit alles waarheid voor u is?*

Antwoord. Door de troost van de Heilige Geestes, als ik hard ziek en verwond voor God lig, en dan mezelf, hoe zondig ook, opzij zet om in te zien in Gods Woord en Verbond, in de dood en in het leven van mijn Heere, ter rechterhand van de Majesteit. Dan vliet er wel olie uit op mijn wond, dan druipt er wel honig af in de hijgende mond van een stervend kermer.

Van Gods Kerk.

100. Vraag. *Welke belofte heeft Gods Kerk?*

Antwoord. Jesaja, 54 vers 1 en 2. "Zing vrolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaard hebt, maak geschal met vrolijk gezang, en juich, die geen barensood gehad hebt. Want de kinderen der eenzame zijn meer dan de kinderen van de getrouwde, zegt de Heere. Maak de plaatsen uwer tenten wijd, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide, verhinder het niet; maak uw koorden lang en steek uw pinnen vast in." Verder vers 8-17.

101. Vraag. *Hoe groot is het getal van haar leden?*

Antwoord. Matth. 18 vers 20: "Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen." Lukas 12 vers 32. "En vreest niet, gij klein kuddeke. Want het is uws Vaders welbehagen ulieden het Koninkrijk te geven." Soms is het een groot getal, genaamd zeventuizend, Rom. 11 vers 4. Soms ook is het een zeer klein getal: acht in een ark gered door het water heen, 1 Petrus 3 vers 1. En eindelijk is het "een grote schare, die niemand tellen kan", Openb. 7 vers 9.

102. Vraag. *Hoe zien die leden er allen uit?*

Antwoord. Openb. 7 vers 14. "En ik sprak tot hem: Heere, Gij weet het. En hij zeide tot mij: deze zijn het die uit de grote verdrukking komen, en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed van het Lam."

103. Vraag. *Is er op aarde een zichtbare en onzichtbare Kerk?*

Antwoord. Nee, Gods Kerk is wel zichtbaar, volgens Matth. 5 vers 14 en 16.

104. Vraag. *Waar is Gods Kerk?*

Antwoord. Waar ik met de mijnen op de levende God hoop en Hem in Geest en in waarheid aanbid.

Waar verder Gods eeuwige Wet gehandhaafd wordt en Zijn ééinig eeuwig Evangelie verkondigd wordt, waar de Sacramenten naar Christus' bevel bediend worden en de Heere de gemeente in tucht houdt, volgens Hebr. 10 vers 24; 12 vers 15 en 16; 1 Cor. 5 vers 13.

105. Vraag. *Mag een ieder in het ambt van herder en leraar grijpen?*

Antwoord. Nee, dat is tegen Gods ordinantie.

106. Vraag. *Welke leraars zal men volgen?*

Antwoord. Die de Heere zendt en de Heilige Geest over de gemeente zet, bij ordelijke beroeping van de gemeente. Jer. 7 vers 25; 23 vers 21 en 32; Ef. 4 vers 11-13.

107. Vraag. *Waaraan zijn die te onderkennen?*

Antwoord. Matth. 7 vers 16. "Aan hun vruchten zult gij ze kennen. Leest men ook een druif van doornen, of vijgen van distelen?" Verder: 1 Cor. 9 vers 2b; 1 Cor. 3 vers 13. Deut. 18 vers 21 en 22; Col. 2 vers 16-19; Gal. 6 vers 12 en 13; Matth. 7 vers 22-24.

Van de Sacramenten of zegelen van het verbond der genade.

108. Vraag. *Wat troost het u, dat u uiterlijk met water bent gedoopt in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest?*

Antwoord. Dat ik zo op van de Heere bevel aan mijn eigen lichaam ontvangen heb het teken en zegel, dat ik in dat verbond van genade opgenomen ben, en dus niet voor mijn eigen rekening lig, maar voor rekening van een drie-enig Verbondsgod.

109. Vraag. *Wat troost u het ontvangen brood en de ontvangen wijn van het Heilig Nachtmal?*

Antwoord. Wat het Formulier zegt: "opdat wij vastelijk zouden geloven, dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Heere Jezus in Zijn laatste Avondmaal dat brood", enz. Zie 1 Cor. 10 vers 16. Ook heeft de Heere gezegd, dat ik arme zondaar, bij het ontvangen van die tekenen, in mijn honger en kommer vanwege mijn zonden aan Hem denken mag.

Van de laatste dingen.

110. Vraag. Heeft de dood nog iets verschrikkelijks voor u?

Antwoord. Ja, als ik aan mijn zonden en dan aan Gods heiligheid denk buiten Christus, en dus niet in gedachtenis houde: *Jezus Christus, opgestaan van de doden*, 2 Tim. 2 vs. 8.

"*Onttrekt Gij, Heer, het dijne,*

Blijft zonde en dood het mijne", zegt het oude lied.

111. Vraag. *Kunt ge u wel over uw sterfuur verblijden?*

Antwoord. Ja, dat ik eens zal mogen zeggen: *welkom eeuwigheid!* dat verblijdt mij in de hoop van de zaligheid, die in Christus Jezus is met eeuwige heerlijkheid.

112. Vraag. *Weet u zeker, dat u sterven zult?*

Antwoord. Wij weten de dag niet, waarop de Heere Jezus zal verschijnen op de wolken als onze grote God

en Zaligmaker, om ons allen bij Zich samen te brengen met onze ontslapenen, die in Hem ontsliepen; beleven wij die dag, dan sterven wij niet, maar worden plotseling veranderd. 1 Cor. 15 vers 51.

113. Vraag. *Wat troost u de opstanding des vleses?*

Antwoord. Dat aan de helse Farao geen van mijn beenderen zal achtergelaten worden, daar de Heere zowel mijn lichaam als mijn ziel tot Zijn eeuwig eigendom gekocht heeft met Zijn dierbaar bloed.

114. Vraag. *Moogt ge u ook enigszins ophouden met hen, die de opstanding des vleses, dat is de lichamelijke opstanding loochenen?*

Antwoord. De Apostel Paulus schrijft: "Kwade samensprekingen verderven goede zeden", en onze Heere zegt: "Gij dwaalt, niet wetende de Schrift noch de kracht Gods." Matth. 22 vers 29; Markus 12 vers 27.

115. Vraag. *Waarin hebt u te berusten, als u van de uwen iemand onbekeerd ziet sterven?*

Antwoord. Dat ik mijn God grootheid geve. Spr. 16 vers 4.

116. Vraag. *Wat troost u het eeuwige leven?*

Antwoord. De volkomen verlossing van de zonde en van al kwaad; het einde van de strijd. De kroon voor mij gekocht door Goddelijk bloed. En dat ik aangezicht des Heeren in gerechtigheid zal aanschouwen en verzadigd zal worden met Zijn Beeld, als ik zal opwaken. In het kort: wat de Apostel Johannes schrijft in 1 Joh. 3 vers 2: "Geliefden, wij zijn nu kinderen Gods en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen, maar wij weten, dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen. Want wij zullen Hem zien gelijk Hij is" Vergelijk Psalm 17 vers 15; 2 Tim. 4 vers 7 en 8; Openb. 21 vers 4.